www.e-rara.ch

Omnium operum divi Eusebii Hieronymi Stridonensis Tomus primus[-nonus]

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Apud inclytam Basileam, [1516]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-150989

[In Amos liber secundus]

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

E

DIVI HIERONYMI PRESBYTERI IN SECVNDVM COMMENTARIORVM AMOS AD PAMMACHIVM PROEMIVM

G

LEgi in quadam controuerſia: imbecillitas corporis, animæ quoq; uires ſecum trahit. Econtra-
rio Paulus apoſtolus: Quãdo infirmor inquit, tunc fortior ſum: & uirtus in infirmitate perfi- 2.Cor.12.c
citur. Spiritus enim contra carnem, & caro contra ſpiritũ: hæc inuicẽ ſibi aduerſantur, ne quæ Gal.5.c
uolumus illa faciamus. Vnde & in euangelio dicitur: Spiritus promptus eſt, caro autẽ infir- Matth.26.d
ma. Senectus multa ſecũ, & bona affert & mala. Bona, quia nos ab impudentiſſimis dominis
liberat uoluptatibus: gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget ſapientiã, dat maturiora con-
ſilia: & frigeſcẽte corpore, dormit cũ ꝑpetua uirgine ſunamite: luxuriãq; contẽnens cũ berçellai, delegat eã 2.Reg.19.f
filio adoleſcẽti camaham: & nõ uult trãſire iordanẽ atq; in alienos fines de ſuis finibus, id eſt regionibus exi
re. Quæ autẽ putantur ſenectutis mala, iſta ſunt: crebræ infirmitates, pituita moleſtiſſima: quã græcorũ alij
κόρυζαν, alij φλέγμα nuncupant: caligantes oculi, aceſcẽtes cibi, tremens interdũ manus, nudi gingiuis den-
tes & inter cibos cadẽtes. Ad hæc torminib9 & aculeis ſtomachi podagræq; & chiragræ doloribus ſæpe tor
quetur: ita ut ne ſtilũ quidẽ aut calamũ tenere queat, ut ſuis pedibus nõ poſſit incedere: magnaq; parte uitæ
uideatur eſſe truncata, & multis membris præmortua. Cum hæc ita ſe habeant: in malorum comparatione
tolerabilius ſuſtinebo morbos, dũmodo una & grauiſſima domina libidine careã. Patiẽ quidẽ & ſenectus
nonnunq; incentiua uitiorum; nulluſq; iuxta ſanctũ martyrem Cyprianũ diu tutus eſt periculo proximus.
Sed aliud eſt titillari, aliud obrui uoluptatibus. Ibi cum Apoſtolo adoleſcentia loquitur, quæ nouit uirentis
Rom.7.e corporis neceſſitates: Non enim qđ uolo bonũ hoc ago, ſed qđ nolo malũ illud facio. Et miſer ego homo,
quis me liberabit de corpore mortis huius? Hic autẽ raro inter emortuos cineres ſcintilla ſublucens reui-
uiſcere nititur: & tamen incendia non poteſt ſuſcitare. Quãobrẽ Pammachi cano iam mecũ capite impe-
tra mihi a domino, ut comitẽ mihi merear habere ſapientiã: de qua ſcriptum eſt: Ama illam, & ſeruabit te: Pro.4.a
honora illam, & amplexabitur te: ut ipſa adiuuante & ſocia, cœptum in Amos opus expleam: ſecunduſq;
liber principium ſumat a uaccis baſan: ut qui in Oſee propheta de uaccis ſiue uitulis bethauen pleno ſer-
mone tractaui: nũc quoq; de uaccis pinguiſſimis poſſim diſſerere.

F

COMMENTARIORVM HIERONYMI IN AMOS PROPHETAM LIBER SECVNDVS

H

a AVditẽ Ca. IIII uerbum hoc uaccæ pingues quæ eſtis in monte ſamariæ: quæ calumniã facitis ægenis & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis ueſtris: afferte & bibemus Iurauit dominus deus in ſancto ſuo: quia ecce dies uenient ſuper uos, & leuabunt uos in contis: & reliquias ueſtras in ollis feruẽtib9: & ꝑ apturas exibitis altera cõtra alterã: & ꝓijciemini in armon dicit dñs.

Venite

AVdite Ca. IIII uerbũ iſtud uaccæ baſanitides q̃ eſtis in monte ſamariæ: quæ opprimitis pauperes & cõculcatiſ ægenos: q̃ dicitis dñis ueſtris: date nobis ut bibam9: Iurat dñs ꝑ ſanctos ſuos: quoniã ecce dies ueniẽt ſuꝑ uos: & tollent uos in armis: & eos q uobiſcum ſunt in ollis, negociatores peſtilentes: & eijciemini nude contra inuicem: & proijciemini ſuꝑ montẽ remmã dicit dñs.

Introiſtis

AVdite Ca. IIII uerbũ & vaccæ pigues ec̃. Pro uaccis pinguib9: lxx. poſuerẽ δαμάλεις τῆς βασανίτιδος, Aquila & Theodotio ipſũ uerbũ hebraicũ בָּשָׁן Nos Symmachi interpretationẽ ſecuti qui ait αἱ βόες εὔτροφοι .i. boues ſaginatæ: uaccas pingues interpretati ſumus. Loquitur aũt ad principes iſrael & optimates quoſq; decem tribuũ, qui delicijs ac rapinis uacabant: ut audiant ſermonem dei: & nõ aratores boues: ſed uaccas pingues de armento ſe eſſe nouerint: ſiue quæ nutriantur in paſcuis baſan: quæ ſunt loca herbarum fertiliſſima: ac per hoc ſignificat eos, non agriculturæ ſed immolationi & eſui præparatos. Vos uaccæ pingues eſtis in monte ſamariæ: & humiles quoſq; confringitis: & dicitis dominis ueſtris, id eſt paſtoribus, per quos reges intelligimus: Date nobis & bibemus, id eſt iubete tm̃, & nos cuncta uaſtabim9. Ex eo aũt ꝙ poſuit: date nobis & bibem9: & nõ dixit, date & comedemus: ebrietatem earum ſignificat in uino atq; luxuria, quæ ſtatum mentis euertunt. Iurauit itaq; dñs de9 in ſancto ſuo, uel in ſemetipſo, uel in filio, uel in tẽplo, uel in omni qui ſanctus eſt & appellatur templum dei: qđ aduentura ſit dies non longe & poſt multa ſæcula: ſed iã imminens dies captiuitatis & ãguſtiæ: in q̊ uaccæ leuenẽ in contis, & reliquiæ earũ in ollis feruẽtibus: ꝓ quo in hebraico בסירות דוגה & apud Aquilam ſcriptum eſt, in lebetibus piſciculorum. Pro contis quoq; q hebraice dicunẽ צינות Aquila interpretat9 eſt, clypeos: Symmach9 & Lxx ὅπλα, id eſt arma. ſolus theodotio δόρατα quem nos ſecuti, contos uel haſtas interpretati ſumus. Hoc autẽ ſignificat, ꝙ capiãtur in prælio: & portentur atq; auferãtur iure uictoriæ: ſeruans tamẽ cœptam uaccarũ metaphoram, ut quas eſſe pingues dixerat uaccas, earum carnes narret in contis uel ſcutis eſſe portandas. Et ſicut lebes feruentiſſimus minutos piſces pariter inuoluit: ita & uaccas baſan abſq; ullo ordine captiuitatis miſerijs opprimendas. Quodq; ſequitur: Et per aperturas exibitis altera contra alteram:

explanari

A ſic explanari põt: Apta uobis ẽ captiuitatis uia: & cũ lebetes
urĩ fuerint exuſti, exibitis altera cõtra alterã, ſcd'm hebræorꝝ
idioma: qui pro eo qđ nos, mutuo uel uiciſſim, mulierem
& mulierẽ, hoc eſt alterã contra alterã uocãt. Et ꝓijciemini
חַרְמֹנָה inqt in locis armeniæ quæ uocãt armona. Denicꝗ Symma
chus ita ĩterpretat⁹ eſt:
Et ꝓijciemini in arme
nia; ꝑ qb⁹ Lxx. montẽ
rẽman: Aqla, mõtẽ ar/
mona: Theodotio, mõ
tem mona: qnta autẽ
æditio, excelſũ montẽ
trãſtulerũt. Verbũ aũt
dñi qđ uaccæ baſan iu
bẽt audire: ſcd'm ceptã
tropologiã, hæreticis
præcipit: q uẽtri & gu/
læ ſeruiẽteſ, recte appel
lant uaccæ pinguiſſi/
mæ ſiue uaccæ ignomi
nioſæ: hoc eñ interpre
בָּשָׁן tatur baſan. i. αἰσχύνη,
quã ſi cõfuſionem di/
cere uoluerimus, ba/
bylonẽ magis ꝗ̃ ba/
ſan interpretabimur.
Hæ uaccæ pingues ſi/
ue ignominioſæ & ari
dæ, nam baſan & hoc
intelligitur, in monte
Oſee.8.& 14 ſamariæ ſunt: cui & in Oſee dicit: Aufer uitulũ tuũ ſamaria
Et rurſum in eodẽ: Quia ſeducẽs erat uitul⁹ tu⁹ ſamaria. &
ideo in mõte ſamariæ: qa ſemꝑ erigũt in ſuꝑbiã & ſibi ſub/
שֹׁמְרוֹן limia repromittũt, Samaria ꝗꝗ cuſtodia dicit: nõ ꝙ cuſto/
B diãt ſermões dñi: ſed qa cuſtodes ꝓceptorꝝ ei⁹ eſſe ſe iactẽt.
Quæ calũniã faciũt ægenis & cõfringũt pauꝑes. Egenũ &
pauperẽ ĩtellige eccl'iaſticũ uirũ: q ueritatis ſimplicitate cõtẽ
tus, hæreticorũ ſupellectilẽ, & eloquẽtiæ fulgorẽ argumẽto/
rũꝗ diuitias nõ reqrit. He uaccæ dicũt dñis ſuis: Afferte &
bibem⁹. Dños earũ uel principes, ꝑuerſorꝝ dogmatũ poſſu
m⁹ appellare: ut Valẽtinũ & Marcionẽ & Ariũ & eunomiũ:
Aut eos q ꝑ multiplices libroſ ab alijs male inuẽta corrobo
rãt. Iſtis dicũt uaccæ baſanitides: afferte nobis & bibemus:
Niſi eñ illi dederint, iſti qđ deuorent nõ habent: imo qđ bi
bãt ut ĩebriẽt. Vt aũt ſciam⁹ aqs & pocula ſignificare doctri
Iob.4.b nã, dñs loqt ad ſamaritanã: Oĩs q biberit ex aq̃ hac, ſitiet
iterũ: qui aũt biberit ex aq̃ quã ego dabo ei, nõ ſitiet in æter/
nũ. Ergo q de ſamaritanæ. i. hæreticorũ aqs biberint, ſemꝑ
ſitient: & ardorẽ fauciũ ſiccarũ refrigerare nõ poterũt: Eſaia
Eſa.29.c de hac eadẽ cõclamãte: Sicut ſõniat q ſitit q̃ſi bibat, & cũ ſur
rexerit adhuc ſitit: aĩa aũt ei⁹ fruſtra ſperauit: ſic erũt oẽs gẽ
tes quæ pugnãt cõtra hier'lm. Vere eñ q de hæreticorꝝ aqs
biberit, & pugnauerit cõtra hier'lm eccleſiã dei, in ſomnis bi
bit, & aĩa ei⁹ uanis imaginib⁹ illudit. Cũqꝫ æſtimauerit ſe ſa
tiatũ, tũc ſitiẽdi habebit principiũ. Vñ & ad uirũ eccleſiaſti/
Pro.5.c cũ dicit: Bibe aq̃s de uaſis tuis & de puteorũ fontibus aq̃s
tuas: & ſint tibi ſoli. Et iurat dñs de⁹ tu⁹ in ſctõ ſuo cõtra uac
cas ſaginæ & dapibus ſeruiẽtes: ſiue iurat in ſanctis ſuis, qđ
ueniẽt dies ſuꝑ eas: dies iudicij atꝗ pœnarũ, ut portẽt eas
in armis ſuis, & eos q cũ ipſis ſũt mittãt in lebetes ſiue por/
tẽt: & uel ipſæ uaccæ ſint negociatoreſ peſtilẽtes: uel ipſi q ue
niũt ut portẽt eas: & eijciãt nude iuicẽ ſe uidẽtes: ꝓijciãtꝗ
ſuꝑ montẽ rẽman dicit dñs de⁹. Debem⁹ eñ & iuxta Lxx.
dicere ne fruſtra eos ꝓpoſuiſſe uideamur: Qñ uenerit cõtra
hæreticos dies iudicij atꝗ uindictæ: tũc auferent in armis,
hoc eſt cũ armis ſuis qbus aduerſus eccleſiã dimicauerãt:
uel uicti armatura dei, & ab illius pugnatorib⁹ ſuꝑati, mit/
tent in lebetes ut exurant & excoquant q fuerũt prius ne/
1.Reg.2.c gociatores peſtilẽtes: ad hoc eñ negociabant ut morti tra/
derẽt ꝗs deceperãt. Iſti ſunt de quib⁹ dicit: Filij heli, filij pe/
ſtilẽtiæ q in cathedra peſtilentiæ ſederũt. Cũqꝫ excocti fue/
rint & exuſti, egrediẽt nudi, nihil eorꝝ hñtes quæ ſibi antea
præſumebãt: Et uidebunt ignominiã ſuã, & ꝓijcient ſuper
montẽ rẽman, qui interpretat ſublimitas, ut in ſuꝑbia ſua

HEB. Venitẽ ad bethel: & impie agite: ad galgalã, & mltiplicate ꝓuaricationẽ: & afferte mane uictimas ueſtras: trib⁹ dieb⁹ decias ueſtraſ. Et ſacrificate de fermẽto laudẽ: & uocate uolũtarias oblatiões & annũciate. Sic eñ uoluiſtis filij iſrael: dicit dñs deuſ. Vñ & ego dedi uobis ſtuporẽ dẽtiũ i cũctis urbib⁹ ueſtris: & indigẽtiã panũ in oib⁹ locis ueſtris: & nõ eſtis reuerſi ad me dicit domin⁹. Ego ꝗꝗ

conterant. Quidã remmã uiſionem alicuius. i. ὅρασίν τι/
νὸς, interpretant. Non eñ oĩa uidere poterãt: ſed ſibi partis
alicuius ſciẽtiã ꝓmittebant, ut ꝓijciant eo qđ ſe ſcire crede/ C
bãt. Poſſum⁹ iuxta lrãm qñ uenerint dies captiuitatis ſuꝑ
uaccas ſamariæ, ĩtelligere, qđ ſuperẽt eas in prælio, & oppri/
mãt armis ſuis: & i cõ
greſſiõe ſuꝑataſ, cõpel
lãt ad urbes munitas
quæ cõparẽt ollis fer/
uẽtib⁹: ut quõ hier'lm
habens clauſos pplos
& obſeſſos aſſimilat
ollæ feruenti & plenæ
carniũ: ſic & urbes ſa/
mariæ ollis feruẽtib⁹
comparent, quæ fame
& peſtilẽtia clauſos põ
pulos exire cõpellant:
& ire i captiuitatẽ mu/
tuo ſe uidẽtes, & tranſ
ferri in armon mõtes
armeniæ: q medis per
ſiſꝗ confines ſunt.
a ¶ Venite ad bethel
&c. Primũ hiſtoriæ fũ/
damẽta iaciam⁹: O iſrl'
miſerabilis, iã tibi uici
na captiuitas, iam aſſy
rius inſtat exercit⁹: fac
qđ libet, age impie, cũ
idolis libere fornicare: ut quanto tu fueris impudentior,
tanto mea ſuper tormentis tuis iuſtior uideatur ſententia.
Venite inquit in bethel, in qua aureum poſuiſtis uitulum:
& impie agite in deũ. Venite ad galgalã locũ idololatriæ: de D
qua ꝑ Oſee locut⁹ ſum: Omnis malicia eorũ in galgalis. Et Oſee.9.d
rurſum in eodẽ: Fruſtra erãt in galgala bobus immolãtes. Ibi.12.c
Cũꝗ ueneritis ad galgalã: multiplicate preuaricationem:
Quicqd enim ibi ægeritis: præuaricatio contra deũ eſt: cui
idola prætuliſtis. Et afferte mane uictimas ueſtras: ne in ſce
lere ſit ulla dilatio. Tribus dieb⁹ decimas ueſtras: ſiue ut in/
terpretat⁹ eſt Symmach⁹, tertia die decimas urãs. Cui⁹ lo/
ci hæc nobis uidet explanatio: In Leuitico lege præceptum
eſt: ne quedã hoſtiæ in alterꝝ diem reſeruent: & ne aliæ in diẽ Leui.7.b
tertiũ maneant: qđ ſi remanſerint, ĩmundæ ſint. Eſt igit ſen
ſus: Immũdas quotidie uictimas cedite: & cõtaminata of/
ferte ſacrificia: & ſacrificate de fermento laudem: qđ iuxta
præcepta moyſi deo penitus nõ offertur. Pro laude εὐχαρι/
στίαν. i. gratiarũactionẽ interpretatus eſt Aqla: quæ hebraice
dicit תּוֹדָה. Et uocate inquit uolũtarias oblatiões, quas he
bræi appellãt נְדָבוֹת id eſt ſpontaneas. Vltroneũ aut ſacrifi
ciũ ad læticiã ꝑtinet: qđ latine epulũ poſſumus appellare.
Cũꝗ hoc feceritis, impietatẽ ueſtram omnibus nũciate: ut
non ſolum feciſſe, ſed & alios docuiſſe uideamini. Hæc autẽ
precipio, & imꝑatiuo modo loquor, ut ueſtræ ſatiſfaciã uo/
lũtati: quia ſic ægiſtis & ſic uoluiſtis filij iſrael, dicit dñs de⁹.
Quapropter & ego dedi uobis ſtuporẽ dentiũ: ut Lxx. tran/
ſtulerũt: quos in hoc loco ꝓpter ſimplicitatẽ uerbi ſecuti ſu/
mus: ſiue mũdiciã dentiũ, ut interpretati ſunt Aqla & Sym
machus: ut per mũdos dentes famis magnitudinẽ demon/
ſtrarẽt. Et feci indigentiã panũ: nõ in una urbe, ſed in omni/
bus urbibus ueſtris: nec in uno loco, ſed in omnibus locis
ueſtris. Cũꝗ hoc fecerim, non puniens ſed occaſionem tri/
buẽs pœnitẽtiæ, nec ſic quidẽ eſtis reuerſi ad me dicit dñs.
Hæc iuxta hebraicũ diximus: Tranſeamus ad Lxx. interpre
tes: & qd nobis iuxta anagogen uideat in ſingulis breuiter
diſſeramus: necꝗ eñ ſi in utraꝗ æditione utrũꝗ dicere uo/
luerim⁹, librorꝝ patit magnitudo. Ingreſſi eſtis ĩ bethel. i. in בֵּית־אֵל
domũ dei, qđ ſentit eccleſia: & impie ægiſtis in dñm, illius
præcepta calcantes. In galgala aũt qđ interpretatur, reuela/ גִּלְגָּל
tio ſiue uolutabrum, impietates multiplicaſtis, ſanctarũ uo/
bis ſcripturarꝝ ſciẽtiã uendicãtes: & dũ erigimini in ſuꝑbiã,
eſtis in cœni ultima deuoluti: Intuliſtis ꝗꝗ mane hoſtias ue
ſtras, die tertia decimas urãs, trãſfigurati in angelũ lucis: &
triplicẽ ĩtelligẽtiã ſcripturarꝝ de ꝙ nobis præceptũ eſt: ut de/
ſcribamus

SEP. Introiſtis in bethel, & inique ægiſtis: in galgala mltiplicaſtis impie agere: & intuliſtis mane hoſtias ueſtras: in die tertio decias ueſtras. Et legerũt foris legẽ & inuocauerũt cõfeſſiones. Annũciate qa hæc dilexerũt filij iſrael: dicit dñs de⁹. Et ego dabo uobis ſtuporem dẽtium in cunctis urbibus ueſtris: & indigẽtiam panũ in omnibus locis ueſtris: & nõ eſtis reuerſi ad me: dicit dominus. Et ego

E ſcribamus eā tripliciter in cordib⁹ noſtris, in unius diei ſen/
tentiā coartantes. Debemus eñ ſcripturā ſanctam, primū
ſcd'm litteram intelligere, facientes in ethica quæcūq; præ/
cepta ſunt. Secundo iuxta allegoriam, id eſt intelligentiam
ſpiritalē. Tertio ſcd'm futuroꝝ beatitudinē. Vos aūt primā
inqt & ſecūdā cōtem/
nētes diē: ſpiritalia uo
bis quedā figmēta cō/
ponitis ſine fundamē
to: & parietib⁹ tectum
deſuꝑ iponentes. Nec
hoc ſunt hæretici de q
bus & ad q̊s dicit̃ ipie
tatis ſine cōtēti: ſed le/
gerūt foris legē dei de
eccłia recedētes: & ſin
gulis dogmatib⁹ ſuis,
quæ ꝑuerſo corde ſi/
mularūt, confeſſiones
& teſtimonia ſociare
conati ſunt: ſiue ſacrifi
cauerūt de fermento:
ſuꝑ q̊ in euāgelio dici/
Matth.16.a tur: Cauete uobiſ a fer
mento, id eſt doctri/
na phariſæorū. Et hæc
fecerunt nō errore, ſed
ſtudio: nō fortuita uo/
lūtate, ſed malorū cha
ritate pleniſſima. Vñ
ultionē ſuꝑ his cōmi/
nat̃ dñs: dabo inqens
uobis ſtuporē dentiū
q græce γομφιασμὸς
Ezech.18.a dicit̃. Si qs eñ ſcd'm Ezechiel, uuā acerbā comederit, ſtupe
F būt dēteſ ei⁹: ut nō bñ ſcripturaꝝ ſctāꝝ teſtimonijſ abutēteſ
comedēteſq; ea imatura & abſq; ſua dulcedine, ꝑdāt robur
dētiū: ne poſſint dura cōmolere, & i aluū toto corꝑi ꝓfutura
trāſmittere. Hūc ſtuporē dētiū ciborūq; penuriā: dabo & in
cunctis urbibus atq; in omnib⁹ locis ueſtris, ut patiamini
Ioh.6.e famē ſermonis dei: & eius panis q de cœlo deſcendit: & de q̊
Ps.77.c in pſalmis ſcriptū eſt: Panē angelorū manducauit hō. Quæ
uniuerſa feci, nō ob crudelitatē & ſæuitiā, ut hæretici calum
niant̃ truculēti & triſtis iudicij: ſed ut cōuerteremini ad me:
Hiere.2.f iuxta illud qd' ſcriptū eſt: Fruſtra ꝑcuſſi filios urõs, diſcipli/
nam nō recepiſtis. a ¶ Ego quoq; ꝓhibui a vobis imbrē
&c. Non ſolū ſtuporē dedi dētiū in cūctis urbibus ueſtris: &
indigentiā panū in oībus locis uřis: ſed ꝓhibui a uobis im/
brem, cū adhuc ſuꝑeſſent tres mēſes uſq; ad meſſē: quæ ap/
pellat̃ pluuia ſerotina: & agris palæſtinæ aruiſq; ſitiētib⁹ uel
maxime neceſſaria eſt: ut qñ herba turgeret in meſſem & tri
ticū parturiret, nimia ſiccitate areſceret. Significat aūt uernū
tēpus extremi menſis aprilis, a quo uſq; ad meſſem frumēti
tres mēſes ſuꝑſunt: Maius, Iunius, Iulius. Pro קָצִיר id eſt
meſſe: Lxx. ſuo more τρύγητον, i. uindemiā trāſtulerunt: qd'
ſi recipimus, oīno iuxta orientis omes regiones & inſolitū &
impoſſibile eſt. Nunq; eñ in fine menſis iunij, ſiue in menſe
iulio, in his ꝓuincijs maximeq; in iudæa pluuias uidimus.
Deniq; in regū libris pro ſigno magno atq; portēto diebus
æſtatis & meſſis orāte ſamuele pluuiæ cōcitatæ ſunt. Et ſuꝑ
fluuum erat nunc cōminari menſis iulij ſiccitatem: in quo
nunq; pluuias dederat. Prohibuit aūt imbrem, ut nō ſolum
indigētiā panū: ſed & ſitis ardorē & bibēdi penuriā ſuſtine/
rēt: In his eñ locis in qbus nūc degim⁹, præter paruos fon/
tes, oēs ciſternarū aquæ ſunt: & ſi imbres diuina ira ſuſpen/
3.Reg.17.a derit, maius ſitis quā famis ꝑiculū eſt: qd' & in dieb⁹ heliæ
ꝓphetæ trib⁹ annis & ſex mēſibus factū, ſcriptura cōmemo
rat. Et ne forſitan putarēt hoc lege naturæ & aſtrorū curſu ac
uarietate tēporū urbib⁹ & ppłis accidiſſe: ſuꝑ unā urbē &
agros ei⁹ pluere ſe dicit, & ab altera imbrē ſuſpēdere: ut duæ
& tres ciuitates ꝑgant ad aliā ciuitatē, & tñ nō ſatient̃ aqrū
potib⁹. Cūq; hæc fecerit, nō in pœnā ſed in medicinā icrepat
in ſcelere ꝑmanētes: & nec ſic qdē ad me rediſtis, dicit dñs.
Prohibet q̊q; ſiue reprimit ab hæreticis dñs pluuias ſpirita/

a HEB. Ego q̊q; ꝓhibui a uo
biſ imbrē: cū adhuc treſ mē
ſes ſuꝑeſſēt uſq; ad meſſē.
Et plui ſuꝑ ciuitatē unā: &
ſuꝑ ciuitatē alterā nō plui.
Pars una cōpluta eſt: & ꝑs
una ſuꝑ quā nō plui aruit.
Et uenerūt duæ & tres ciui
tates ad ciuitatē unā ut bi/
berēt aquā: & nō ſunt ſacia
tæ: & nō rediſtis ad me, di/
b cit dñs. Pcuſſi uos in uē/
to urente & in aurugine.
Multitudinē hortorū ue/
ſtroꝝ, & uineaꝝ ueſtrarū:
oliueta ueſtra & ficeta ue/
ſtra comedit heruca: & nō
rediſtis ad me, dicit dñs.
Miſi in

SEP. Et ego repreſſi a uobiſ
pluuiā ante tres mēſes uin
demiæ: & pluā ſuper ciui/
tatē unā: & ſuꝑ ciuitatem
unā nō pluā. Pars una irri
gabit̃: & pars ſuꝑ quā non
pluero areſiet. Et cōgrega/
bunt̃ duæ & tres ciuitates
in ciuitatē unam, ut bibāt
aquā, & non ſatiabunt̃: &
nō eſtiſ reuerſi ad me, dicit
dominus. Percuſſi uos in
ardore & i aurugie. Multi
plicaſtis hortos ueſtros: ui
neas ueſtras & fic⁹ ueſtras
& oliueta ueſtra comedit
heruca: & ne ſic qdē cōuer/
ſi eſtis ad me, dicit dñs.
Emiſi in

les, & oēm rorē diuīe ſapiæ: & mādat nubib⁹ ſuis ne pluāt ſu G
ꝑ eos imbrē añ tres mēſes meſſis ſiue uidemiæ: ut ad fruct⁹
myſterij tri nitatis ꝑuenire nō poſſint. Et quō ſol iſte quē cer
nim⁹ annuū curſum donec ad priſtinā metā redeat duode/
cim explet mēſibus, q ſinguli tricenis uoluunt̃ dieb⁹: & lu/
na quæ hebraice יָרֵחַ
grecæ μήνη dicit̃, iuxta
utrāq; linguā ex ſuo
noīe mēſib⁹ nomē de/
dit: & ſolis illuſtrat̃ ra
dijs ab ea ꝑte q̃ ei uici
na eſt, uel plus uel mi/
nus ꝓ uarietate tēporꝝ
lumē accipiēs: Sic & ec
cleſia ueri ſolis ſplēdo/
re decorata, duodecim
implet apłoꝝ numeꝝ
Vnde & duodecim in
iſrł appellāt̃ trib⁹: &
in teſtimoniū æternæ
mēoriæ de iordanis al Ioſ.4.a
ueo duodecim lapideſ
auferunt̃ ut ponāt̃ in
loco ſcd'æ circūciſiōis.
Pluit aūt dñs ſuꝑ unā
ciuitatē uere cōfeſſiōis
eccłiam: & ſuꝑ alterā
nō pluit: quæ in hære
ticoꝝ cōciliabuł ē. Cū
q; illa imbrē recipiat ſē
piternū: iſta iugi aridi/
tate ſiccat̃: ut q ſitiunt
coacti penuria ueniāt
ad dñi ciuitatem: de q̃
egredit̃ fōs largiſſim⁹: q irrigat torrētē ſpinaꝝ. Iſte aūt ē fōs
q dicit ꝑ Hieremiā: Me dereliquerūt fōtē aquæ uiuæ, & fode Hiere.2.c
rūt ſibi lac⁹ cōtritos q aq̃s cōtinere nō pñt. Hic fons de uno H
fonte ꝓcedēs, triplici unione decurrit: q̊s fōtes pr̃is & filij &
ſpūſſcti in cerui ſitiētis modū pſalmiſta ſuſpirat dicēs: Sicut Ps.41.a
ceru⁹ deſyderat ad fōteſ aq̃ꝝ: ita deſyderat aīa mea ad te de⁹.
Cūq; duæ & tres ciuitateſ ad unā ꝑrexerit ciuitatē, i q̃ aquæ
ſūt abūdātes, ſpei, fidei, charitatis, nō ſatiabūt̃: qa ad diuinā
gratiā reqrēdā, nō uolūtate ſed neceſſitate ueneřt. b ¶ Per
cuſſi vos &c. Non ſolū priora feci ut uos corrigerē: ſed qcqd
ſuꝑfuit, ſiccitate, uēto urēte, ꝑcuſſi & aurugie, Pro שִׁדָּפוֹן .i.
uēto urēte ἀνεμοφθορίαν, Aqla & Symmach⁹ & theodotio
interpretati ſunt: Lxx. πύρωσιν, quā nos cōbuſtionē poſſu/
mus dicere. יֵרָקוֹן .i. auruginē oēs ἴκτερον, ſiſiter trāſtule
rūt, abſq; theodotiōe q ſol⁹ ὠχρίασιν quæ pallorē ſignificat
interpretat⁹ ē. Cūq; aduerſū irā dñi multiplicarēt hortos &
uineas & ficeta & oliueta, oīa heruca cōſumpſit: de q̃ in Ioel Ioel.1.a
pleni⁹ dicit̃. Et ne plagis qdē ac maloꝝ pōdere ad deū ueni/
re uoluerūt. Quo dicto cōfūdāt̃ hæretici: q diſciplinā crea
toris: & ut ita dicā medicinā, crudelitatē iterpretāt̃. Percutit
aūt ſpiritałr hæreticos dñs exuſtiōe ea de q̃ Paul⁹ apłs: Me/ 1.Cor.7.b
li⁹ ē inqt nubere q̃ uri. Et prīceps apłoꝝ: Chariſſimi nolite 1.Pe.4.c
ꝑegrinari i ardore q ad tēptationē uobis accidit: & aurugie
quæ felle diffuſo luborē ſanguis in pallorē cōmutat: & nihil
in corꝑe ſani eſſe ꝑmittit: intm̃ ut etiā mella dulciſſima ama
ra uideāt̃. Et q dudū audiebāt i eccłia: guſtate & uidete qm̃
ſuauis ē dñs: ipſiq; dicebāt: q̃ dulcia gutturi meo eloqa tua Ps.118.n
ſuꝑ mel ori meo, uocēt̃ παραπικραίνοντες: & aquæ eoꝝ &
pluuiæ nō ſtillēt dulcedinē: nec ſint de repromiſſiōiſ t̃ra quā
legim⁹ lacte & melle manātē: ſed appellent̃ מָרָה .i. amari/
tudo. Iſti mł'tiplicauerūt ſibi hortos, in q̊s ne ſua uinea mu/
taret̃ naboth occūbere uoluit. Qui eñ infirm⁹ ē, olera man Rom.14.a
ducet. Et qa ſꝑ hæretici tumētes ſuꝑbia & icidētes i iudiciū
diaboli magna ſibi ꝓmittūt & bonoꝝ fingūt imagines: ut
melli uenena cōmiſceāt: etiā uineas & oliueta & ficeta hr̃e ſe
iactāt: ſed uinea eorū, uinea ſodomorū eſt: oliueta eorū nō
ſūt de boniſ oliuis, ſed de oleaſtris: q̊s Apłs radicib⁹ bonaꝝ Ibidem 11.c
oliuaꝝ præcipit inſerēdos. Ficeta q̊q; talia hñt, quæ calathū
peſſimaꝝ ipleāt ficoꝝ: q̊s hieremiaſ pre amaritudīe comedi Hiere.29.d
nō poſſe teſtat̃. Ad quæ cū dñs uenerit, æterna eis ariditatē
maledicit

A maledicit:ut nunq̃ fructum afferāt, ne uirore foliorū deci/
piāt tranſeūtes. Et ut intelligamus hortos hæreticorꝝ & ui/
neas & oliueta & ficeta ad malā ptē referri:ſingulis ſermoni
bus addidit,ueſtra:ut nō dei ſed hæreticorū ea eſſe mōſtra/
ret:hortos u̅ros:uineas u̅ras:oliueta u̅ra & ficeta u̅ra: quæ
oīa heruca poplāta ē,
extremū pœnarꝝ oim:
quæ nō auolat ut locu
ſta: & huc uſq̃ diſcur/
rēs ſemeſa dimittit:ſed
pmāet pituris frugibꝰ
& tardo lapſu pigriſq̃
morſibꝰ uniuerſa con
ſumit. Cūq̃ hæc paſſi
ſint: nec ſic quidē ad
dn̄m redire uoluerūt.
a ¶ Miſi in vos moz
tem ꝛc. Per omnia fla/
gella & tormēta erudi
tur iſrael:unde & eo tē
pore quo ab ægyptijs
auxilia poſtulabant,
mittiť in eos mors:&
pcutiunť in gladio iu/
uenes eorū : & equos
q̃s ſibi contra dei præ/
ceptū mltiplicauerāt,
captiuitas ſæua cōclu/
dit:ut putredo caſtro/
rū & fetor moriētis ex
ercitus, uiuētiū nares
impleat. Cūq̃ & hæc
fecerit,ut corripet de/
linquētes & emēdaret
errantes,nec ſic quidē
B redierūt ad eum dicit
dn̄s. Qui nō ſolum il
lo tēpore,ſed quotidie
mittit mortem in uia
ægypti: ut q ægyptiā

a HEB. Miſi in uôs mortē in
uia ægypti: pcuſſi ī gladio
iuuenes ueſtros uſq; ad ca
ptiuitatē equorū ueſtrorꝝ.
Et aſcēdere feci putredinē
caſtrorū ueſtrorū in nares
ueſtras: & non rediſtis ad
b me dicit dn̄ſ. Subuerti uoſ
ſicut ſubuertit deus ſodo/
mam & gomorrā: & facti
eſtis ſicut torris raptus de
incendio: & nó rediſtis ad
c me dicit dn̄s. Quapropter
hæc faciā tibi iſrael:poſtq̃
aūt hæc fecero tibi p̄para/
re ī occurſū dei tui iſrl̄: qa
ecce formās mōteſ:& creāſ
uentū & annūciās hoī elo
quiū ſuū: faciens matuti/
nā nebulā: & gradiens ſu/
per excelſa terræ: dn̄s deꝰ
exercituum nomen eius.
Audite

Gal.2.d triuerit ſemitā,audiat moriens docentē Apoſtolū: Qđ em̄
mortuus ſum,mortuus ſum peccato: qđ autē uiuo,uiuo
Rom.6.b deo. Et in alio loco: Si mortui ſumus cū chriſto: ſimul & iā
2.Cor.4.c uiuemus cū eo. Et iterum: Semp mortificationē ieſu in cor/
Gal.2.d pore meo porto. Et rurſum: Viuo autē nō ego: ſed uiuit in
me chriſtꝰ. Hac morte uiuificare nos uult dn̄s:ut moriētes
peccato,uiuamus deo. Morimur aūt peccato,qn̄ mortifica
mus mēbra noſtra ſup terrā:fornicationē,īmundiciā,luxu
riā,idololatriā & reliq̄. Legimꝰ in Eſaia dūtaxat iuxta Lxx.
Eſa.9.b interpretes:alioqn in hebraico aliter cōtineť: Miſi mortē in
iacob:& uenit ſup iſrl̄. Iacob uocabulū ē naſcētis corpis:iſrl̄
nomē bn̄dictiōis. Quia em̄ tota nocte luctauit & uicit in
Rom.13.b certamīe:& oriēte lucifero dicere potuit cū Aplo: Nox præ/
ceſſit,dies appropinquit. ꝓpterea iſrael uidētis deū ſortitꝰ
eſt nomē. Mittiť ergo primū mors in iacob:ut mortificemꝰ
mēbra noſtra ſup terrā:& p mortificationē mēbrorū corpo
ralium,ueniamus ad mortem iſraelis: ut omnia pertur/
bationū in nobis incentiua morianť. Percutit deꝰ quicqd
robuſtū in malis eſt & pūerſa erigitur iuuēta,ne ad ſenectu/
tem uſq̃ pueniat:equoſq̃ tradit captiuitati: ne p precipitia
labanť infreni : & aſcendere facit putredinē caſtrorū in na/
res eorum,ut ſua peccata cognoſcant, & putere ſentiant:di/
Ps.37.a cātq̃ cū dauid: Putruerūt & corruptæ ſunt cicatrices meæ
a facie inſipiētiæ meæ. Cūq̃ hæc ſanātis uoto fecerit,nec ſic
quidē reuerſi ſunt ad eum:dicit dn̄s. b ¶ Subuerti vos ſi
cut ꝛc. Extrema medicina eſt,& decē tribuum & hæreticorꝝ
& omniū peccatorū:ut poſtq̃ mortē miſerit in uia egypti,&
pcuſſerit iuueneſ eorꝝ gladio,equoſq̃ cōſumpſerit:& aſcēde
re fecerit putredinē caſtrorꝝ in nares eorū: & nec ſic qdē ad
eū reuerſi fuerit: ſubuertat eos ſicut ſubuertit deus ſodomā
& gomorrā:& cū ſubuerſi fuerint,ob ſimilitudinē criminū
ſodomæ & gomorræ,peſſimaq̃ in eis ædificia,diuinꝰ ignis
exuſſerit,ipſi liberenť q̃ſi torris raptꝰ de īcēdio. Et quō loth
ſodoma peunte ſeruatus eſt,amittēs ſubſtantiā & partē cor/
poris ſui,quā intelligimꝰ uxorē: ſic oēs iſti ſodomorū diui/ Gen.19.e
tias amittētes euadāt nudi:iuxta illud qđ in Aplo legimꝰ: C
Si cuiꝰ opus māſerit qđ ſupædificauit, mercedē accipiet:ſi 1.Cor.3.c
cuiꝰ aūt opus arſerit,detrimentū patieť: ipſe autē ſaluꝰ erit,
ſic tn̄ q̃ſi p ignē. Qui ergo ſaluať per ignē,q̃ſi torris de incē

SEP. Emiſi in uoſ mortē in
uia ægypti & occidi in gla
dio iuuenes ueſtros cū ca/
ptiuitate eq̄rꝝ ueſtrorꝝ. Et
eduxi ī igne caſtra ueſtra
in iramea :& ne ſic qdē re/
uerſi eſtis ad me dicit dn̄s.
Subuerti uos ſicut ſubuer
tit deꝰ ſodomā & gomor/
rā: & facti eſtis ſicut torris
erutꝰ de igne:& ne ſic qdē
conuerſi eſtis ad me dicit
dn̄s. Propterea ſic faciā ti/
bi iſrael: uerūtamen quia
ſic faciā tibi, præparare ut
inuoces deum tuū iſrael.
Quia ecce firmās tonitruū
& creans ſpiritū & annun
ciās in hoies chriſtū ſuū:
faciens mane, & nebulā:&
aſcēdēs ſup excelſa terræ,
dn̄s deꝰ oipotēs nomē eiꝰ.
Audite

dio rapiť. Et ad iſtiuſ/
modi hoies q̃s in euā
gelio ſaluator arguēs
loquebať: Si filij eſſetiſ Ioh.8.e
abrahā,opa abraham
faceretis: iohānes ba/
ptiſta dicit: Progenies Matth.3.b
uiperarū qs demōſtra
bit uobis fugere a uen
tura ira: facite ergo fru
ctum dignū pœniten/
tiæ:& ne uelitis dicere
intra uos:patrē habe/
mus abrahā: Dico em̄
uobis : quō pōt deus
de lapidibꝰ iſtis ſuſci/
tare filios abrahā: Igiť
& iſrael & cūcti hæreti
ci:quia habebant opa
ſodomæ & gomorræ,
ſubuertunť ut ſodo/
ma & gomorra: ut q̃ſi
torris raptꝰ de incēdio
liberenť. Et hoc eſt qđ
in ꝓpheta legimꝰ: Re/ Ezech.16.g
ſtitueť ſodoma in an/
tiquū:ut q ſuo uitio ſo
domites ē: poſtq̃ ī eo
ſodomæ opa arſerint:
in antiquū reſtituatur
ſtatum. c ¶ Quapro
pter hęc faciā ꝛc. Pro D
eo q̄ nos interpretati
ſumꝰ,poſtq̃: & in he/
braico ſcripū eſt עֵקֶב
& Aqla interpretatus eſt ὕστερον,id eſt poſtea:& Theodotio
ἐσχάτως.i.nouiſſime : & Lxx. πλὴν.i. uerūtamen : in he/
braico ſic legi pōt: Quapropter hæc faciā tibi iſrl̄ poſtea.i.
mlto poſt tpe & ī nouiſſimis ſæculis:ut rurſus ab alio prin/
cipio ꝟſus īcipiat: Cūq̃ hoc facturꝰ ſim tibi: prepare in oc/
curſū dei tui iſrl̄. Rurſūq̃ in eo loco ubi Lxx. trāſtulerūt,pre
pare ut īuoces deū tuū:& nos iuxta theodotionē poſuimus
prepare ī occurſū dei tui: Symmachꝰ & qnta æditio trāſtule
rūt prepare ut aduerſeriſ deo tuo:qđ hebraice diciť הִכּוֹן
לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ Pro mōtibꝰ q̃q̃ q hebraice dicūť הָרִים
ſoli lxx. βροντὴν.i.tonitruū ꝟterūt. Cur aūt illi ſpm̄,& nos di
xerimꝰ uētū q hebraice uocať רוּחַ cauſa manifeſta ē:qa hoc
ꝟbo & uētꝰ & ſpūs appellať. Qđq̃ ſeqť, annūciās hoī elo/
quiū ſuū : cūctis ita ut nos uertimꝰ interpretātibꝰ:ſoli Lxx.
trāſtulerunt ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν χριστὸν αὐτοῦ.i.
annunncians in homines chriſtum ſuū:uerbi ſimilitudine
& ambiguitate decepti. Si enim legamus chriſtum ſuum
qđ hebraice dicitur מְשִׁיחוֹ ſcribitur per has literas מ ש
י ח ו qđ Lxx. putauerunt, Sin autem מַה־שֵּׂיחוֹ ut in he/
breo eſt:iuxta Aqlā τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, iuxta Symmachū
τὸ φώνημα αὐτοῦ:iuxta theodotionē, τὸν λόγον αὐτοῦ,iu/
xta qntā æditionē τὴν ἀδολεσχίαν αὐτοῦ, quæ oīa interpre
tanť,qđ ſit eloquiū eiꝰ,his literis ſcribiť ה מ qđ diciť מַה
hoc eſt, qđ uel quid. Deinde ח י ש qđ legimus שִׂיחַ .i.
eloquiū. O,autē qđ ſcribitur per ſolā literā ו αὐτοῦ.i.eius ſi
gnificat,ſimulq̃ cōmixtū legiť מַה־שֵּׂיחוֹ a ſupiori uerbo ה
ſecundā literam plus habens. De uarietate interpretationis
diximus: quæ moleſta erit negligentibus,ſtudioſis grata:
nūc ad ſenſum eorum quæ ſcripta ſunt tranſeamus. Dedi
ſtuporē dētibꝰ ueſtris:& nō rediſtis ad me dicit dn̄s. Prohi/
bui a uobis imbrē:& plui ſup ciuitatē unā:& ſup alterā nō
plui:& uenerūt duæ & tres ciuitates ad unā ut biberēt aq̃s
& nō

E & nō ſunt ſaciatæ:& nec ſic rediſtis ad me dicit dn̄s. Percuſſi uos in uēto urēte:& aurigine hortos ur̄os & uineas & oliueta atq̄ ficeta:& nō rediſtis ad me dicit dn̄s. Miſi ī uos mortē in uia ægypti, & pcuſſi in gladio iuuenes ueſtroſ:& aſcēdere feci putredinē caſtrorū ueſtrorū in nares ueſtras:& nō rediſtis ad me dicit dn̄s. Subuerti uos ſicut ſubuertit dn̄s ſodomā & gomorrā: & facti eſtis quaſi torris raptus de incēdio:& nō rediſtis ad me dicit dn̄s. Idcirco hæc faciā tibi o iſrl̄: ut qui preterita contēpſiſti, ſaltē ad ea quæ illatur⁹ ſum corrigaris. Cūq̄ dixerit, hæc faciā tibi: quid facturus ſit tacet: ut dū ad ſingula pœnarū genera iſrl̄ pendet incertus: quæ ideo terribiliora ſunt: quia om̄ia ſuſpicanť, agat pœnitentiā: ne deus inferat quæ minať. Poſtq̄ aūt fecero tibi quæ me facturū eſſe cōteſtor: præparare ad inuocādū dn̄m deū tuū. Oīs em̄ q inuocauerit nomen dn̄i ſaluus erit. Siue præparare in occurſum dei tui: ut uenientem ad te dn̄m, tota auiditate ſuſcipias. Iſte eſt q firmat tonitruū ſiue

Iocl.2.g

Eccl.16.c mōtes cōfirmat: ad cui⁹ uocē cœlorū cardines & terræ fundamēta q̄tiūť. Iſte q creat ſpm̄ quē in hoc loco nō ſpm̄ ſctm̄, ut hæretici ſuſpicāť: ſed uētū intelligim⁹ ſiue ſpm̄ hoīs: qa ne

Rom.8.e mo ſcit quæ ſūt ī hoīe, niſi ſpūs q ē in eo:& ipſe ſpūs interpellat ꝑ nobis gemitib⁹ ineffabilib⁹. Vel certe ſpm̄ animā debe

Ps.103.d mus accipe: ſcd̄m illud ꝙ ſcriptū ē: Auferes ſpm̄ eoꝝ & defi

Luc.23.f ciēt:& in puluerē ſuū reuertenť. Et: Pr̄ in man⁹ tuas cōmēdo ſpm̄ meū:& hoc dicēs expirauit. Cūq̄ creauerit ſpm̄, annūciat hoīb⁹ eloquiū ſuū: ſiue annūciat hoī eloquiū ei⁹: q cogitationū ſecreta cognoſcit, & qd latēs anim⁹ tacito ſermōe tra

F ctet ītelligit: iuxta illud qđ in Hieremia ſcd̄m hebraicū legi

Hiere.17.b muſ: Prauū ē cor hoīs & īſcrutabile: qs cognoſcet illud? Ego dn̄s ſcrutās cor & ꝓbās renes. qđ & in cētesimo triceſimo octauo pſalmo ſcriptura teſtať: Impfectū meū uiderūt ocl̄i tui: Et ē ſenſus: Anteq̄ cōderer: priuſq̄ deformarer ī mēbra: dū adhuc in ſemīe cōtinerer, uiderť me ocl̄i tui. Et hieremiaſ

Hiere.1.a audit a dn̄o: Priuſq̄ te formarē ī utero noui te:& an̄q̄ exires de uulua ſāctificaui te, & ꝓphetā in gētib⁹ poſui te. Et euāge

Luc.11.c liſta: uidēs ait dn̄s cogitatiōes eorū. Sin aūt legerim⁹ annūcians hoī eloquiū ſuū: iuxta ſupius dictū accipiēdū in q̊ ait:

Am.3.b Nō faciet dn̄s deus uerbū niſi reuelauerit ſecretū ſuū ſeruis ſuis ꝓphetis. Qui aūt annūciat cogitatiōes hoīs & eloquiū eius ſiue ſuū: ipſe eſt qui facit aurorā & diluculū: et cōplet nubibus oīa, & gradiť ſup excelſa terrarū: cuius nomē eſt dn̄s deus om̄ipotēs: Pro quo in Lxx. legiť: Annūcians in hoīes chriſtū ſuū: ſub qua occaſiōe hæretici ſpm̄ ſctm̄ creatū uolūt ordine ſequēte: creans ſpiritū & annūcians in hoīes chriſtū ſuū: ut ille creat⁹ ſit, hic annūcieť in ppl̄is. Quib⁹ rn̄debim⁹ iuxta ſenſum eorum & uulgatā æditionē: Qui creator eſt oīm, & firmat tonitruū: ſiue fingit montes: cōſequēter educit uentos de theſauris ſuis: & quaſi uniuerſitatis conditor, filiū ſuū chriſtū hoīb⁹ repromittit. Poſtq̄ aūt chriſtus fuerit nūciat⁹, tūc nobis ueritatis lumē apiť: nō ad pfectū: qa nūc

1.Cor.13.c ex pte uidem⁹ & ex pte cognoſcim⁹, & p ſpeculū & imaginē ea quæ uētura ſūt cōtēplamur. Vn̄ ſeqť: faciēs mane nebulā: & aſcendēs ſup excelſa terræ. Excelſus em̄ in excelſis eſt dn̄s: & nō habitat in humilib⁹ q excelſus eſt: ſed creator montiū aſcēdit in mōtes in his qui municipatū habēt in cœleſtib⁹: & in carne ambulātes nō uiuūt ſcd̄m carnē, ſed ſcd̄m ſpiritū. Qđ ſi iuxta Symmachū & Aquilā legerimus: hæc faciā tibi iſrael poſtea:& cum hæc fecero tibi, præpara te aduerſari deo tuo: ſic intelligendū eſt: Feci ut te corrigerē quæ præterit⁹ ſermo deſcripſit:& quia noluiſti reuerti ad me, faciam tibi quæ meo continenť arcano. Occidiſti ſeruos q̊s ad te miſeram: mittā nouiſſime filiū meū: tu autē iuxta cōſuetudinē tuam: qua ſemp uolūtati dn̄i reſtitiſti: prepa te ut cōtradicas & ad uerſeris deo tuo: iuxta illud qđ ſcriptū eſt: Ecce hic poſitus Luc.2.e

G eſt in ruinā & in reſurrectionē multorū:& in ſignū cui cōtra diceť. Et hoc dicit nō quo precipiat qd facere debeat: ſed an̄ prædicit qd ſponte facturus ſit: quaſi increpās & arguēs: ut ſaltem correptus non faciat qđ predictum eſt.

a AVdite uerbū iſtud qđ ego leuo ſup uos plāctū. Ca. V. Domus iſrl̄ cecidit: nō adiiciet ut reſurgat. Virgo iſrael proiecta eſt in terrā ſuā: nō eſt q ſuſcitet eam.

AVdite uerbum iſtud qđ ego aſſumā ſup uoſ plāctū. Domus iſrl̄ cecidit: nō adiiciet ampli⁹ ut reſurgat. Virgo iſrl̄ ꝓiecta ē ſup terrā ſuā: nō eſt q ſuſcitet eā.

b Quia^b hæc dicit dominus deus: Vrbs de qua egrediebātur mille, relinquenť in ea centum:& de qua egrediebātur centum, relinquentur in ea decem in domo iſrael.

Quia hæc

Ca. V

AVdite verbum iſtud &c. Quantū ad ordinē lr̄æ ptinet & ceptā hiſtorie ꝟitatē: decē tribus quæ appellāť iſrl̄ ductæ ī captiuitatē, nequaq̄ ad terrā ſuā poſtea ſūt reuerſæ. Virgo autē appellatur pplus iſrael: nō qa in uirginitatis pmāſerit puritate: ſed qa q̊ndā inſtar uirginis ſit dn̄o copulat⁹. Vnde & planctū ſup eum ꝓpheta iubetur aſſumere: qđ nequaq̄ in antiquū reſtituať gradū. Quantū uero ad intelligētiā ſpiritalē: planctū ſup oēm iſrl̄ q deū mente cernebat & poſtea ei ſeruire deſiuit, aſſumit propheta: ſcd̄m illud quod Eçechieli precipiť: ut deuoret librū ī q̊ & int⁹ & foris ſcriptū Eçech.2.d
erat, lamētatio & carmē & uæ. Intus intellige ſalomonis cāticū ſequēs, q ait: Introduxit me rex in cubiculū ſuū. Et qua Cā.1.a
dragesimū quartū pſalmū in q̊ ſcriptū eſt: Oīs gl̄ia filiæ regis intrinſec⁹. Foris aūt eſt quicqd in lr̄a legiť:& uidetur in cortice, & in medulla ſpūs nō teneť. Itaq̄ & iuxta lr̄am & iuxta tropologiā, in oībus ꝓphetarū libris ſcript⁹ eſt plāctus ſup eos q poſt pctā agūt pœnitētiā: Carmē ſup illos q nulla peccatoꝝ ſorde macl̄ati, cātico & laude ſūt digni: Væ ſup eos q nō agūt pœnitētiā: ſed iuxta duritiā cordis ſui theſau H
riçant ſibi irā in die iræ. Si aūt ut diximus planctus eſt ſup eos q agūt pœnitētiā:& pœnitētia reddit uulneris ſanitatē: quō iuxta Lxx. diciť, dom⁹ iſrl̄ cecidit, ampli⁹ nō reſurget: Virgo iſrl̄ errauit in terra ſua: nō ē q ſuſcitet eā? Qđ ſic ſolui poteſt: Poſtq̄ dom⁹ iſrael ſua uolūtate corruerit, nequaq̄ priſtinā recipiet dignitatē: poſtq̄ uirgo iſrael errauerit in terra ſua, ultra inuenire nō poterit ſuſcitantē. Et conſydera uerboꝝ ꝓprietates. Qui domus eſt & numerať in turba, cadere diciť. Qui autem de numero uirginū ſi errauerit, ob leue quoq̄ peccatū nō poterit ſuſcitari: non quo nō ſuſciteť, ſed nequaq̄ ſuſcitetur uirgo iſrael:& nequaq̄ reſurgat domus iſrael. Nō eſt em̄ eadē gloria eius qui ſemp ſecutus eſt dn̄m, & eius q aberrauerit a grege:& poſtea boni paſtoris reportatus eſt humeris. Vnde & p aliū ꝓphetā dn̄s ait: Malo pœ Eçech.18.g
nitētiā pc̄tōris quā mortē. Pœnitētia nō ſanctitati puriſſimæ & eccleſiæ chriſti, quæ nō habet rugā neq̄ maculā: ſed morti & inferis cōpata fit melior. Hæc dicimus, nō q̊ iuxta Nouatū tollam⁹ ſpem pn̄iæ, ſed q̊ timidioreſ faciam⁹ eos:& idcirco ſollicitos q apta ianua pœnitētiæ, dū ſperāt futura, pdūt pn̄tia:& q abſq̄ uulnere poterāt pmanere, incauti uulnus accipiūt, ut poſtea dolore cruciēť. Multæ māſiōes ſunt Ioā.14.a
apud patrē meū:& ſtella a ſtella differt in claritate: ita & re 1.Coꝛ.15.e
ſurrectio mortuoꝝ: ſctīs ſplēdētib⁹ ſicut ſol & luna, ueſp & lucifer. Qui aūt poſt pc̄tm̄ egerit pn̄iam, ꝓ diuerſitate meritoꝝ ſtellis albis eq̄bunť. b Quia hec dicit dn̄s deus &c. Cauſas qb⁹ dom⁹ iſrl̄ corruēs nō reſurgat:& uirgo iſrl̄ errās uel ꝓiecta ī t̄rā nō hēat ſuſcitātē: reddit ſermo diuin⁹: Vrbs inq̄s de q̄ egrediebāť mille, relinqueť ī ea cētū:& de q̄ egrediebāť cētū, relinqueť ī ea decē ī domo iſrl̄: ut ubi q̊ndā fuerat m̄titudo, ꝓpter nimiā uaſtitatē uix decīa remaneat ps. Et ne oīno hærētes lr̄æ, ſacr̄a nūeroꝝ relinq̄m⁹ itacta: Septe Gen.2.a
nariū nūerū eſſe ſctm̄, etiā ſabbatū ꝓbat: in q̊ reqeuit de⁹ ab oīb⁹ opib⁹ ſuis. Et iubet ne qd ī eo opis ſeruil̄ fiat, niſi ea tm̄ quæ ad aīam ptinēt & ne ī eo onera portem⁹. Vn̄ & ī ſolitudine q die ſabbati ligna collegerat quæ arſura ſunt, ſentētia dn̄i cōdēnať. Et ſeptē hebdomades cōplēt nūeꝝ ſancte pentecoſtes:& iubile⁹ ann⁹ remiſſiōis tubarūq̄ clāgētiū hoc numero texiť. In ſeptīo q̊q̄ mēſæ figūť tabernacl̄a:& hebre⁹ cū

ſex

A ſex annis ſeruierit: anno ſeptimo liberabiẗ. Nouit & hoc ſæ/
cularis philoſophia & medicorũ libri: quorꝫ Galenus diſer/
tiſſimus atqꝫ doctiſſimꝰ ſcripſit ternos libros περὶ κρισίμων
καὶ τῶν κριτικῶν ἡμερῶν, In quibus ſeptenarij numeri oſtẽ
dẽs potẽtiã: ardentiſſimas febres ſeptio dicit ſolui die: aut
ſi tãta hũoris noxij &
pituitæ fuerit magni/
tudo ut primæ hebdo
madis nequaqꝫ feruo
re cõſumpta ſit: ſecun/
dæ hebdomadis ulti/
mus expectaẗ dies, id
eſt quartuſdecimus.
Q̃d ſi hunc, ut iuxta
Hippocratẽ loqr̃ ἡ νό/
σος uicerit, tranſeunt
ad uiceſimã primam
diẽ, hoc eſt ad finẽ ter/
tiæ hebdomadis: ita
ab initio mũdi diebꝰ
cõditiſ, ut oẽs labores
& moleſtiæ ſeptio nu/
mero cõquieſcãt. De/
niqꝫ & captiuitas ppl̃i
iſrl̃ tẽpliqꝫ ſubuerſio,
ſeptuageſimo ãno de/

a HEB. Quiã hæc dicit do/
minus domui iſrael: que/
rite me & uiuetis: & nolite
querere bethel, & in gal/
gala nolite itrare: & in ber
ſabeæ ne tranſieritis: quo/
niam galgala captiua du/
ceẗ: & bethel erit inutilis.
b Querite dñm & uiuite: ne
forte cõburaẗ ut ignis do/
mꝰ ioſeph: & deuorabit &
nõ ſit q̃ extinguat bethel.
Qui cõuertitis

ſolatiõis iplera eſt: & ſeptẽ aſtra iuxta numerũ dierũ dicunẗ
errantia. De cuius numeri ſacramẽtis in Scipionis ſomnio
plenius narrat Tullius: & obſcuriſſimus Platonis timæus li
ber eſt: q̃ ne Ciceronis q̃dẽ aureo ore fit planior. Sicut igiẗ
ſeptenariꝰ nũerꝰ habet ſacramẽtũ ſuũ: ſic ſanctificatꝰ atqꝫ pfe
ctus: & ut ita dicã uerus eſt numerꝰ, qui unione retineẗ, &
Ioh.14.b unius dei maieſtate cõcludiẗ. Vñ dicit filius: Ego in patre:
& pater in me: volenſqꝫ oẽs unũ eſſe cũ patre, loquiẗ ad eũ:
Ibi.17.c Pater da, ut ſicut ego & tu unum ſumus: ſic & iſti in nobis
B unũ ſint. Prima ergo beatitudo eſt eſſe in primo numero, q̃
unus & uerus eſt. Secũda in ſecũdo: id eſt in decade. Tertia
in tertio, id eſt in hecatõtade. Sicut eñ decas decima unio/
ne cõpleẗ: ſic hecatõtas ex decẽ decadibꝰ ſtruiẗ. Quartus
numerus q̃ millenario numero cõtineẗ, de decẽ cõſtat heca
tontadibus. Cum igiẗ quis ægerit pœnitentiã, de millena/
rio & quarto numero uix reuertiẗ ad centenariũ & tertium
numerũ. Rurſum qui in centenario eſt, uix redit ad ſecũdũ
primæ decadis numerũ: atqꝫ ita fit ut domꝰ iſrael quæ cor/
ruerat nõ poſſit reſurgere: & uirgo iſrl̃ quæ errauerat in ter/
ra nõ habeat ſuſcitantẽ: q̃a q̃ ſemel ab unione diſceſſerit: &
illã puriſſimæ uirginitatis ꝑdiderit gloriã: de qua Apl̃us di
1.Cor.11.a cit: Zelo eñ uos çelo dei: & ſtatui uos uni uiro uirginẽ caſtã
exhibere chriſto, in qua nõ eſt macula neqꝫ ruga: priſtinum
ſtatũ & unionis beatitudinẽ recipe nõ ualebit: & uix ei con
cedetur ut de mille reuertaẗ ad centũ, & de centũ ad decẽ re
deat. Hæc breuiter ſum locutus: ne oĩno in hoc capitulo ꝓ/
pter numerorũ difficultatem fugiſſe uiderer tropologiam.
a ¶ Quia hec dicit dñs domui iſrael ꝛc. Mos eſt ſcriptura/
rũ ſemp aduerſis læta ſubiungere: & poſtqꝫ triſti adeus fue
rit cõminatꝰ, ad pœnitẽtiã eoſ q̃s terruit ꝓuocat: iuxta illud
Eſa.1.a q̃d in Eſaia legimꝰ: Væ gens peccatrix, ppl̃s plenꝰ delictis,
ſemẽ peſſimũ, filij iniq̃. Cũqꝫ dixiſſet, terra ur̃a deſerta, ciui/
tates ur̃æ igne cõſumptæ, regiões ur̃as corã uobis alieni co
Ibidem.d medẽt: loq̃ẗ ad eos meliora ꝓmittẽs: Lauamini, mũdi eſto
te: auferte maliciaſ ur̃as ab anĩs ur̃is. Diſcite bñfacere, q̃rite
iudiciũ: iudicate pupillo: iuſtificate uiduã: & uenite diſpute
mus dicit dñs. Quõ ergo ĩ Eſaia q̃s ſæuera uoce terruerat,
blãda oratiõe ſuſtẽtat: ita & in hoc ꝓpheta q̃bus dixerat: do
mus iſrl̃ cecidit, nõ adijciet ut reſurgat: uirgo iſrl̃ errauit in
terra, nõ eſt q̃ ſuſcitet eã: Nũc loquiẗ ad eos, & dicit: domꝰ
iſrl̃. i. decem tribus: querite me & uiuetis: q̃m in eo q̃d me
nõ queritis, eſtis mortui. Cũqꝫ queſieritis, inuenietis: & cũ
inueneritis, uiuetis. Et nolite querere bethel, in q̃ erat uitulꝰ
Oſee 9.d aureus: & galgalã locũ idololatriæ: de q̃ & ſupra dixi: Om̃is
באר שבע malicia eorꝫ in galgalis. Et in berſabeæ nõ tranſibitis. Pul/
chre in berſabeæ inquit, hoc eſt ad puteum iuramenti non
trãſibitis: ubi ſi q̃ñ errabat tribus iuda, idola adorare con/
ſueuerat. Intm̃ aũt ſimulachrorꝫ cultu furebat iſrl̃, ut neqꝫ

contẽtus idolis ſuis ad aliena trãſiret. Deniqꝫ galgala inq̃t C
captiua duceẗ, & bethel erit inutilis ſiue penitꝰ nõ ſubſiſtẽs:
cũ idola in ea ſubuerſa fuerint. De berſabeæ oĩno tacuit: q̃a
uictis decẽ tribubꝰ, urbs noĩe berſabeæ quæ erat in tribu iu
da illo tp̃e, nec capta nec deſtructa eſt, Simulqꝫ aĩaduerten/
dũ q̃ Lxx. interpretes
in preſenti loco nomẽ
berſabeæ interpreta/
ti ſunt dicẽtes τὸ φρέαρ
τοῦ ὅρκου. i. puteũ iura/
mẽti: & ĩ poſteriorib
ipſum nomẽ poſuerũt
Viuit deꝰ tuꝰ dan: & ui
uit uia berſabeæ. Viã
aũt berſabeæ poſuerẽt:
q̃ de iſrl̃ lõgo itinere
ꝑgebãt ad ultĩos ter/
mĩos iudæ: q̃ erãt ĩ ge
rariſ &, ægyptiæ ſolitu
dini iũgebãẗ ut idola
colerẽt. Eſt aũt locꝰ ĩ q̃
hitauit abrahã: et ex eo
q̃d cũ abimelech da/
tis ſeptẽ ouibꝰ in fœdꝰ
mutuũ iurauerũt, ap/ Geñ.26.
pellatꝰ eſt puteus iura

SEP. Quia hæc dicit dñs
ad domũ iſrl̃: querite me
& uiuetis: & nolite querere
bethel: & in galgala ne in/
grediamini: & ſup puteũ
iuramẽti nõ tranſeatis: q̃a
galgala captiua duceẗ: &
bethel erit q̃ſi nõ ſit. Que/
rite dñm & uiuite: ne forte
ſuccẽdaẗ ut ignis domus
ioſeph: & deuoret eã & nõ
ſit q̃ extinguat domũ iſrl̃.
Qui facit

ramẽti, ſiue puteꝰ ſeptimi, ꝓpter numerũ ſeptẽ ouium שבע
eñ utrũqꝫ ſignificat. Precipit autẽ ſcd̃m leges allegoriæ do/
mui iſrl̃. i. his q̃ ſibi noticiã dei pollicẽẗ: ut nõ querãt bethel
& nõ itroeãt in galgalã: & nõ trãſeãt uel aſcẽdãt ad puteũ iu
ramẽti, ſed magis querãt deũ & uiuãt in eo. Querũt aũt be
thel, q̃d ĩterpretaẗ domꝰ dei, q̃ dicũt: tẽplũ dñi, tẽplũ dñi: &
cõfidũt ĩ ædificijs: de q̃bꝰ dñſ ad diſcipl̃os loquebaẗ: Veniẽt Luc.21.b
dies ĩ q̃bꝰ nõ relinqueẗ lapis ſup lapidẽ q̃ nõ deſtruaẗ. Et in
grediunẗ in galgalis: q̃ poſt aduẽtũ chriſti rurſũ cupiũt cir/
cũcidi. In galgalis eñ ſcd̃o ppl̃s circũciſus eſt. Vñ & ipſe lo D
cus nomẽ accepit: eo q̃ abſtulerit dñs opprobrium ægypti
ab eis. Et in berſabeæ inq̃t ſiue ad puteũ iuramẽti nõ trãſibi
tis, ne illoſ putetiſ termĩos iudææ q̃s olim ſcd̃m lr̃am ſcriptu
ra ꝓmiſerat A dan uſqꝫ berſabeæ: nec dicatis ultra cũ ꝓphe
ta: Notꝰ in iudea deꝰ, in iſrl̃ magnũ nomẽ eiꝰ: ſed audite cũ Pſ.75.a
apl̃is: In oẽm terrã exiuit ſonus eorꝫ: & in fines orbis terræ Ibi.18.a
uerba eorũ: q̃a galgala. i. carnis circũciſio, captiua duceẗ a
uera circũciſione cordis: & bethel quã putatis domũ dei, nõ
ſubſiſtet: ſiue ut melius arbitror erit inutilis. i. און: ut nequa
q̃ appelleẗ domꝰ dei, ſed uoceẗ domꝰ inutilis ſiue idoli. Ali/
ter. Querit bethel q̃ tm̃ lr̃am ſeq̃ẗ occidẽtẽ, nec ſenſũ q̃ deꝰ
eſt querit in ꝟbis: & ĩtrat in galgala q̃ ad maiores enitiẗ reue
latiões, ſupnorũ ſibi ſciam repromittẽs, trãſitqꝫ ſiue aſcẽdit
ad puteũ: de q̃ ſamaritana haurire cupiẽs aq̃s, quæ ſitim ſa/ Ioh.4.a
tiare nõ poſſẽt: ignorabat eũ de cuiꝰ uẽtre ꝓcedũt flumĩa ſa
lientis aquæ in uitã æternã. b ¶ Querite dñm ꝛ uiuite ꝛc.
Quõ ex ꝑſona dei diciẗ: Quærite me & uiuetis: ita ꝓpheta
de dño loq̃ẗ, ut querãt eũ & uiuãt. In eo eñ q̃d querũt dñm
uiuere ĩcipiũt: ſin aũt nõ queſierint eũ: & idcirco nõ uixerit,
ſtatim ſuccẽdeẗ ut ignis domꝰ ioſeph: quã ꝓpter hieroboã
q̃ de tribu ephraim & de domo ioſeph fuit: decẽ tribus ſen/
tire debemꝰ quæ appellabãẗ iſrl̃: & ex maiore ppl̃i parte no/
mẽ priſtinũ poſſidebãt. Duæ aũt tribꝰ quæ regebanẗ a ſtir/
pe dauid q̃ de tribu iuda fuit, uocatæ ſunt iudas: & poſſide/
bãt hierl̃m, in q̃ erat tẽplũ dei. Cũqꝫ ſuccẽſa fuerit domꝰ io/
ſeph, deuorabit atqꝫ cõſumet bethel: de q̃ ſupius dixi: Noli/
te querere bethel, & nõ erit q̃ extinguat, cũ a regibꝰ ſuis fue/
rit incẽſa. Pro bethel in Lxx. legiẗ domus iſrl̃, ſenſum magis
quã uerbũ interpretãtibꝰ: ut ſuccedẽte rege hieroboã: & cũ/
ctis deinceps regibꝰ q̃ ei in impio ſucceſſerũt: ardeãt decẽ tri
bꝰ quæ appellabãẗ iſrl̃. Iſte eſt ignis q̃ ſuccẽdiẗ ſiue reſplẽdet
& inflãmat domũ ioſeph ut cõſumaẗ bethel: de q̃ alibi dici
tur: Ambulate in lumĩe ignis ur̃i: & ĩ flãma quã ſuccẽdiſtis. Eſa.50.d
Et q̃a crebro domũ ioſeph ꝓpter hieroboã q̃ a ſtirpe dauid
ppl̃m dei ſeꝑauit, & uaccas fecit aureas in dan & in bethel:
& dixit, nõ eſt ꝑs nobis ĩ dauid, neqꝫ hæreditas in filio ieſſe: 3.Reg.12.d
ad ꝑſonã hæreticorꝫ retulimꝰ q̃ ſermõe cõpoſito, decora atqꝫ
formoſa: & ut ita dicã aurea ſumulachra finxerũt: & adorãt
opa manuũ

E opa manuū ſuaꝝ,& agriculturæ ſub uaccaꝝ ſpecie ſibi ima
ginē repromittūt:dicit̄ ad eos:Querite dn̄m & uiuite,eū q
Iob.14.a dixit:Ego ſum uia ueritas & uita:ut poſtq; ambulauerint
in eo & īuenerint ueritatē:tūc incipiāt uiuere q priꝰ mortui
erāt. Et niſi hoc fecerint,diaboli cōburent̄ ardoribꝰ:nulluſq;
poterit īueniri de principibꝰ eoꝝ q & ipſi hæretico igni ſucceſi ſūt, q poſſit uorantē cūcta flāmā reſtinguere:& præcipue bethel quæ falſum ſibi domus dei nomen aſſumit.

a HEB. Qui couertitis in abſynthiū iudiciū:& iuſticiā in terra relinqtis facientē arcturū & orionē & couertētē in mane tenebras:& diē nocte mutātē. Qui uocat aq̄s maris:& effundit eas ſuper faciē terræ:dominus nomen eius. Qui ſubridet uaſtitatem ſuper robuſtū:& depopulationem ſup potentem affert.

SEP. Qui facit in excelſo iudicium:& iuſticiā in terra poſuit:qui facit omnia & tranſformat & conuertit in mane umbram mortis:& diem nocte cōtenebrat. Qui uocat aquā maris. & effundit eam ſuper faciē terræ:dn̄s deus omnipotens nomē eius. Qui diuidit cōtritionē:& miſeriā ſup munitionem adducit.

a Qui cōuertitis in abſynthiū iudiciū &c. Multū in hoc loco ab hebraica ueritate æditio uulgata diſcordat: ſicut abſq; cōmonitione nr̄a ex his quæ ꝓpoſuimꝰ,prudens ſtatim lector intelligit. Itaq; exponamꝰ primū iuxta hebræos,& poſtea qd nobis uideatur in trāſlatione Lxx. Chriſto ſi meruimꝰ pandēte, dicamꝰ. Domus ioſeph,i. domus ephraim,ac p hoc regia & bethel:ſiue ſicut Lxx. trāſtulerūt, domꝰ iſrl̄.i.& reges & populi & cultores & idola,pariter ſub uertent̄:q iniq̊ iudicio deū ad iracūdiā ꝓuocāt. Et cōuerterūt dulcedinē iudicij in abſynthij amaritudinē:qđ genꝰ eſt herbæ amariſſimæ:aſſumētes iniqtatē,& iuſticiā relinquentes. Quæ ſit aūt iſta iuſticia,ſequēs uerſus oſtēdit. Facientē arcturꝫ & orionē,& cōuertētē in mane tenebras,& diē nocte mutantē. De q̊ ſupra dixerat:formās montes,& creans uen
F tum,& annūcians homini eloquiū ſuū:faciens matutinam nebulā:& gradiens ſup excelſa terræ:dn̄s deus exercituum nomen eius:ipſe eſt creator arcturi qui hebraice כִּימָה dicitur,& a Symmacho & theodotiōe εἰσ πλειάδα uertit̄: quem uulgo bootē uocant. Quodq; ſequit̄,oriona:qui hebraice dicit̄ כְּסִיל Symmachus abſolute ſtellas, theodotio interpretatus eſt ueſperū. Hebræus autē q nos in ſcripturis ſanctis erudiuit כְּסִיל interpretari putat ſplendorē,et ſignificare generaliter aſtra fulgētia. Quādo autē audiuimus arcturum & oriona:nō debemus ſequi fabulas poetarum,& ridicula ac portentoſa mendacia:quibus etiā cœlum infamare conantur,& mercedē ſtupri inter ſidera collocare: dicentes Arcturū,pluuiaſq;, hyadas geminoſq; triones: armatūq; auro circūſpicit oriona: Sed hebræa nomina que apud eos aliter appellant̄,uocabulis fabularū gentiliū in linguam noſtram eſſe trāſlata. Qui nō poſſumus intelligere qđ dicit̄, niſi p ea uocabula quæ uſu didicimꝰ & errore cōbibimꝰ. Vn̄ et in regū uolumine רְפָאִים hebræum,græci titanas trāſtulerūt,quæ apud ethnicos celeberrima fabula eſt:ex q̄ in laudes deoꝝ ſcribūt γιγαντομαχίας,& tela typhoea & īpoſitū encelade ethnā mōtē:ad cuiꝰ motū trinacria cōtremiſcat. Iſte aūt deꝰ creator oīm: qui facit arcturū & orionem,noctē in diē,& diē in noctē cōmutat: & aquas maris amariſſimas æthereo calore ſuſpenſas excolat,& eliquat in dulcem pluuiarum ſaporem,inſtar medicinalis cucurbitæ:quæ calore ſuperioris gyri,humorē & ſanguinē ſurſum trahit: ex quo diſcimus unde ſint pluuiæ. Quodq; ſequit̄: Qui ſubridet uaſtitatem ſuper robuſtum:ad præſens tempus reuertitur: & eſt ordo: Qui creator eſt omniū,cōminatur etiam captiuitatē ſuper ſamariam, & depopulationē ſuper potētem affert:quoniā cōuertit in abſynthium iudicium, & iuſticiam relinqt in terra. Vbi nos diximus, q ſubridet: Aquila interpretatus eſt ὁ μειδιῶν. proprie aūt μειδίαμα dicitur qđ nos ſubriſionē poſſumus appellare:quādo quiſ iraſcitur & apertis paululū labijs ſubridere ſe ſimulat,ut iræ oſtēdat magnitudinē. Dicamꝰ & iuxta Lxx. Deus in excelſo facit iudiciū: quando iudicat ueritatem: & reddit unicuiq; ſcđm opus ſuum:& om̄is qui imitator & filius eius eſſe deſyderat & eſſe perfectus,ſicut pater eius ꝑfectus eſt,qui moratur in cœ- Matth.5.g
G lo:facit in excelſo iudicium:& nō imitatur eum iudicē qui deum non timebat, & hominē non uerebatur:& peruerſitate iudicij,ſententiam ſuam non leuabat ad cœlum: ſed ad humilia detrahebat. Qđq; ſeqt̄: & iuſticiā in terra poſuit: iuxta illud debemus accipe:qđ dederit nobis chriſtū iuſticiā ſuā & nō proiecerit eā ſed depoſuerit in terram: ut omni iniqtate ſupata,nos de terrenis cœleſtes faceret. Ego puto ex hoc loco etiā gentilē poetā furatū fuiſſe: q de ruſticoꝝ ſimplicitate & btitudīe ediſſerens,intulit: Extrema per illos iuſticia:excedens terris ueſtigia fecit. Qđ autē dicūt, faciēs oīa atq; tranſformans: uno ūbo arcturū & oriona cōprehēdūt,negligētes ꝓprietatē nominū in græcū trāſferre ſermonē. Tranſformat aūt deꝰ oīa,qn̄ facit de terrenis cœleſtia,& hoīes angelorū donat ſimilitudine: qn̄ luna ſolis fulgore rutilabit,& ſol habebit lumē ſeptuplū: qn̄ animal & infirmꝰ & corruptibilis hō,trāſformat̄ in ſpiritalē & robuſtū & in īcorruptū,mutās gloriā nō naturā:qn̄ ītelligē
H tes fulgebūt ſicut ſplēdor firmamēti,& īplebit̄ qđ ſcriptū ē:
Alia gloria ſolis,alia gloria lunæ,alia gloria ſtellarū. Stella 1.Cor.15.e
eīm a ſtella differt in claritate:ſic & reſurrectio mortuorum. Qn̄ omnis creatura liberabit̄ de ſeruitute corruptiōis in libertatē gloriæ filiorū dei. Iſte deus qui cuncta tranſformat, etiā umbrā mortis mutat in lucem:qn̄ hi qui ſedebāt in te- Luc.1.g
nebris & umbra mortis,uiderūt lucem magnā: & qui erāt filij noctis & tenebraꝝ,facti ſūt filij lucis & filij diei. Iſte eſt deus qui etiā diem uertit in tenebras. Eorū diem qui dixerunt:crucifige,crucifige eum:aufer de terra talem: quando Iob.19.g
ab hora ſexta in typum iudaicæ cæcitatis dies in noctē uerſus eſt. Et nō ſolum ſcđm literam, ſed etiā ſcđm altiorē intelligentiā: lux quæ eis oriebatur in lege & prophetis, uerſa eſt in tenebras,ignorātibus quid legant,quid audiant:ut īpleat̄ de illis qđ ſcriptū eſt:Obſcurēt̄ oculi eorū ne uideāt: Ps.68.a
& dorſum eorū ſemp incurua. Iſte deus uocat ad ſe aquam maris,& effundit eam ſuper faciem terræ: de peccatoribus iuſtos faciens. Ad qđ exponendū,unum tm̄ ſtudio breuitatis ponamus exemplū. Paulus apl̄s q̄ſi turbo uiolētus & ſæ- Actu.9.a
ua tēpeſtas:& tumētes maris gurgites ꝑſequebat̄, & opprimere nitebat̄ eccleſiā dei. Qui uocatꝰ a dn̄o,effuſus ē ſup fa
ciē uniuerſæ terræ: ut prædicaret euāgeliū de hieroſolymis Rom.15.c.
uſq; ad illyricum: & ædificaret nō ſuper alterius fundamētum,ubi iam fuerat prædicatū,ſed uſq; ad hiſpanias tenderet:& a mari rubro īmo ab oceano uſq; ad oceanū curreret, imitans dn̄m ſuū & ſolem iuſticiæ:de quo legimus: A ſum- Ps.18.b
mo cœlo egreſſio eius: & occurſus eius uſq; ad ſummū eiꝰ: ut ante eum terra deficeret: q̄ ſtudium prædicādi. Iſte deus & contritionē diuidit ſuper fortitudinē:ut eos qui male fortes ſunt,imbecilles faciat:& imitari poſſint Apoſtolum dicentem: Quando infirmus ſum:tunc fortior ſum. Nam & 2.Co.12.d
filij huius ſæculi prudentiores ſunt filijs lucis in generatio- Luc.16.b
ne ſua. Fortitudo corporis,imbecillitas anīæ eſt:& rurſum animæ fortitudo,imbecillitas corporis eſt. Igit̄ dn̄s qui oīa rōne diſpenſat,& uero facit cūcta iudicio:diuidit cōtritionē ſuper robuſtū inimicū,ut inducat miſeriā ſuper munitionē quæ ſe erigit cōtra ſcientiā dei. De qua & in ꝓuerbijs legimus: Ciuitates robuſtas ingreſſus eſt ſapiens & deſtruxit Pro.21.c
munitionē in qua confidebāt impij. Hoc & ad omnē quidē fortitudinem ſæcularem,ſed proprie cōtra hæreticos facit: qui argumētis & ſophiſmatibus & arte dialectica,dogmatum falſitatem roborare conantur. Sed deſtruit eam ſapiēs uir:& dei adiutus auxilio, omnem munitionem oſtēdit eſſe uaniſſimā

ª HEB. Odiô habuerunt in
porta corripientem: & lo/
quentē ꝑfecte abominati
ᵇ sunt. Idcirco pro eo ꝙ diri
piebatis pauperem: & præ
dam electā tollebatis ab
eo: domos quadro lapide
ædificabitis, & nō habita/
bitis in eis. Vineas aman/
tiſſimas plantabitis: & nō
bibetis uinū earū: quia co/
gnoui multa ſcelera ueſtra
& fortia peccata ueſtra: ho
ſtes iuſti, accipiētes mune/
ra: & paupes in porta de/
primentes: ideo prudens
in tempore illo tacebit:
quia tempus malum eſt.
Querite

SEP. Odio habuerunt in
portis arguentē: & uerbū
ſanctum abominati ſunt.
Propterea quia pugno ꝑ/
cutiebatis paupes, & mu/
nera electa accipiebatiſ ab
eis: domos dolatis lapidi/
bus ædificaſtis: & nō habi
tabitis in eis. Vineas deſy
derabiles plantaſtis, & nō
bibetis uinū earū: qa ego
cognoui multas īpietates
ueſtras, & fortia pctā ue/
ſtra: cōculcātes iuſtū, acci/
piētes cōmutatiōes & pau
pes in portis declinātes: iō
q ītelligit in tpe illo ſilebit
quia tempus malum eſt.
Querite

A ſe uaniſſimam: ut inducat ſuper eam miſeriam: & inclina/
Rom. 7. d ta ſuperbia, poſſit cum Apoſtolo dicere: Miſer ego homo:
quis me liberabit de corpore mortis huius. a Odio ha
buerūt in porta &c. Hi ſup quos deus ſubridet uaſtitatem
& affert in eos populationē, qui in malo robuſti ſunt: & ad
opprimendū potētes:
odio habuerūt in por/
ta, id eſt in iudicio cor
ripientem, uel me, uel
alios ꝓphetas qui ad
eos miſſi ſūt: & loquē
tem ꝑfecte ſiue uerbū
īmaculatū: ut interpre
tat⁹ eſt Symmachus:
aut λόγομ ὅσιομ, id eſt
ſermonē ſanctum: ut
Theodotio & Lxx. trā
ſtulerunt. In porta aūt
iuxta ueterem iudaici
morē, populi fuiſſe iu/
dicia, & ſæpe legimus
& crebro interpretati
ſumus: ut nec agrico/
la ad cauſam ueniens,
frequentia ciuitatis &
nouo terrereť aſpectu:
nec urbis habitator lō
ge ab urbe ꝓperaret:
& ſubuectionē quere/
ret iumentorū. Hoc iu
xta lrām dixerim⁹: cæ
terum grande peccatū
Matth. 18. c eſt odiſſe corripiētem,
maxime ſi te nō odio
B ſed amore corripiat: ſi
ſolus ad ſolum, ſi aſſumpto fratre altero, ſi poſtea præſente
eccleſia: ut nō ſtudio detrahendi: ſed emēdatiōis tuæ uidea
tur crimen ingerere. Duplices portas, mortis & uitæ, uitio/
rū atq; uirtutū, ſæpe in ſcripturis legim⁹: ut illud in pſalmis:
Ps. 9. c Qui exaltas me de portis mortis: ut annunciē omnes lau/
dationes tuas in portis filiæ ſion: haud dubium quin eccle/
ſiam ſignificet excelſum montē ſion: & ciuitatē dei uiuentis
hieruſalē cœleſtem: & multitudinē angelorū: & eccleſiā pri/
mitiuorū qui ſcripti ſunt in cœlis. Qui in portis ſion fuerit
Matth. 16. c exaltatus, portas mortis timere nō poterit: de quibus Petro
dn̄s loquebať: Sup hāc petrā ædificabo eccleſiā meā: & por
tæ inferi nō præualebūt aduerſus eā. Portas uirtutis manife
Ps. 117. c ſte in alio pſalmo diſcim⁹: Apite mihi portas iuſticiæ: ingreſ
ſus in eas confitebor dn̄o. Hæc porta dn̄i: iuſti intrabunt in
eam. Deniq; & ſapientia in portis ciuitatis confidēs dixit:
Quanto tēpore innocētes obtinuerint iuſticiā, nō confun/
deň. Ego portas ciuitatis, hoc eſt aniæ credētis in chriſtū,
puto eſſe uirtutes ꝑ q̄s ad credētes chriſtus ingrediť. Et qa
nō eſt ſcriptū in qbus portis oderint corripientē: utrum in
malis an in bonis: nos ad utrūq; referamus. In uitiorū por/
tis ſtantes peccatores arguit ꝓpheta: & idcirco deteſtationi
habeť ab eis. Aut certe ipſe propheta ſtat in portis initijſq;
uirtutū: & odio habeť ab his quos corripit: nec ſufficit pec/
catoribus odiſſe in portis arguentē ſiue corripientē: niſi uer
Matth. 10. d bum ſanctū abomineň qđ de eius ore ꝓferť. Qui eñ nō
recipit ꝓphetā, nō recipit eū q miſit illū. Sin aūt uerbū ſctm̄
uel q ꝑfecte loquebať abominati ſunt: porro uerbum ſctm̄
Ps. 15. c dn̄s eſt ieſus: de q̊ diciť: Non dabis ſanctū tuum uidere cor/
ruptionē: Omnes iudæi dicentes anathema ieſu: uerbū dei
abominanť, qđ & ꝑfectū & ſanctū & īmaculatū eſt. Abomi
natio eñ peccatori eſt pietas. Quicqd autē de iudæis dixi/
mus tā ad ethnicos q̄; ad hæreticoſ referri pōt: quoꝝ alij oēs
ſcripturas ſctās abomīanť in qb⁹ ꝟbū dei eſt. Alij dū ꝑuerſe
ītelligūt qđ legūt: abomīationē ponūt ī domo dei. b Id
circo pro eo &c. Ne forſitan putaret iſrael qđ ꝓpter ſolā ido/
lolatriā hoſtib⁹ traderet ad pœnā: iūgit & cætera quæ amiſ/
ſa ueritatis religione cōmiſerit. Diripiebatis inquit pauperē
ut ab eo tolleretis, qui uictui neceſſaria uix habebat: & qc/
q̄d precioſum uidebatis & pulchrū, ueſtris uſib⁹ tradebatis. C
Vñ & ex præcio eoꝝ quæ rapiebatis & tollebatis a paupere,
domos q̄dro lapide ædificaſtis: ut ſpoliātes hoīes, parietes
marmorib⁹ ueſtiretis: q̄s qa ædificaſtis de rapiniſ: & nō ſolū
māſioni & tecto, ꝙ exigit hūana fragilitas: ſed pulchritudi/
ni & delitijſ præpaſtis:
repentina captiuitate,
uel morte ſubtracti nō
hītabitis ī eis. Vineas
q̊q; amātiſſimas futu/
ris potibus ꝓuidētes
plātaſtis: & nō bibetis
ex eis uinū: qa ego uni
uerſa ſcelera ueſtra &
pctā cognoui: & pctā
fortia quæ meā iracū/
diam ꝓuocarūt: Qui
eſtis hoſtes iuſticiæ ſi/
ue omnis iuſti: & acci/
pitis munera: & pau/
peres in iudicio depri/
mitis: Ideo q paup &
prudēs eſt, cū furentē
iudicē uiderit, tacebit
in tpe illo: qa tēp⁹ ma
lū ē. Vel certe ita intel/
ligendū: Quid ꝓdeſt
nūc uicina captiuitate
ūra enumerare pctā:
cū iam nullū remediū
ſit: & muros urbiū ue/
ſtraꝝ hoſtiliſ cingat ex
ercitus? Poſſum⁹ hoc D
ipſum & de hæreticis
dicere: q diripiūt pau/
peres ſiue ſtricta manu ꝑcutiunt caput ei⁹: hoc eñ græce ſi/
gnificat κατεκονδυλίζετε πτωχούς, iuxta illud ꝙ ſupra legim⁹
percutiētes in capite pauperē. Nō eñ percutiūt hæretici niſi
pauperem qui ſuſtinere nō poteſt cōminationē: nec in alijs
mēbris, ſed in prīcipali cordis & ī fidei ueritate: paupes reor
q ſimplici cōtenti fide, hæreticorū maliciæ nō ualēt rn̄dere.
Sed & quicqd boni opis in dei munera præpararūt, niſi ad
uerſarijs reſtiterint: ꝑdēt tpe pugnæ atq; certaminis: q aduer
ſarij cōpoſitiōe ſtructuraq; ꝟboꝝ ædificāt ſibi domoſ: ut tu
ti maneāt & ſecuri. Sed nō hītabūt in eis cū ab eccl'iaſticis ui
ris deſtructæ fuerint atq; ſubuerſæ. Et nō ſolū domos ædifi
cāt, uerūetiā amātiſſimas q̊q; & deſyderabiles plantāt uine
as: ut chriſti myſteria mētianť: ſed nō bibēt ex eis uinū, niſi
qđ eſt furor draconū inſanabilis: Expectauit eñ dn̄s, ut iſtæ
uineæ afferrent fructus: & nō attulerūt uuā, ſed ſpinas uel la
bruſcā: nec iudiciū ſed clamorē: quo contra deū ſuū inſano
ore blaſphemant. Ideo autē nō habitabūt in domibus ſuis:
& nō bibēt uinū earū quas plātauerāt uinearū: quia cogno
uit dn̄s mltas īpietates eoꝝ. Hic cognitio, nō iuxta illud in/
telligēda eſt qđ alibi legim⁹: Cognouit dn̄s eos q eius ſunt: 2. Timo. 2. c
ſed qđ nihil deū lateat: & omnia peccātiū ſecreta cognoſcat.
Cognoui inquit multas impietates: quæ nō ſolum multæ,
ſed & fortes ſunt: & opprimentes ſiue conculcantes ipſam
iuſticiam: uel eū qui iuſtus eſt. Et accipitis inquit cōmuta/
tionē: pro qua cōmutatione omnes ſimiliter ἀλλάγματα,
id eſt ꝓpiciationē trāſtulerūt: nos mun⁹ diximus: ἄλλαγμα
aūt iuxta idioma ſcripturarū præciū diciť: qđ in euangelio
quoq; legimus: Aut quā dabit homo cōmutationē ꝓ anīa Matth. 16. d
ſua. Paupes quoq; in portis declinauerūt, id eſt ἐκκλίνοντες
ſiue ut Symmachus interpretatus eſt: oppreſſerūt: ut cōtra
iudicij ueritatē præcio ſententiā uēderēt: incurrētes in illud
qđ ſcriptū eſt: Munera excæcāt oculos etiā ſapientiū. Quæ Deu. 16. d
accipiūt hæretici: ut auſteritatē ſcripturarum quæ peccato/
ribus tormēta denūciāt, uertant in beatitudinē: & cū diuiti/
bus ꝓſpera queq; ꝓmittāt: tm̄ apud paupes truculēti ſūt &
ſæueri. Qn̄ igiť uir eccleſiaſtic⁹ & prudēs atq; ītelligēs mul/
tas impietates in ea quæ uocať domus dei eſſe cognouerit,
& nō ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſint
f iuſticiam

E iuſticiā: & intm̄ doctorū rabiem proceſſiſſe: ut accipiāt præ
cium in iudicio: & om̄ia ꝓ munerib⁹ faciāt: paupes quoq;
deuitēt in portis, & audire contēnāt: taceat in illo tp̄e: ne det
ſanctū canib⁹: & mittat margaritas ante porcos, q conuerſi
Hiere. 15. d conculcent eas: et imiteť Hieremiā dicentē: Solus ſedebā:
quia amaritudine re/
pletus ſum. Et illud in
Pſ. 140. c pſalmis: Singularis ſū
ego donec tranſeam.
a ¶ Querite bonū ꝛc.
Dicitis deū eſſe uobiſ/
cū: qa ſitis filij abrahā:
Iob. 8. e audite qđ ſeqť: Si filij
eſtis abrahe: opa p̄ris
u̅ri facite. Quæ ſunt
opa p̄ris u̅ri abrahe?
Diligite bonū & non
malū. Grande pecca/
tum eſt, nō ſolū facere
malum ſed & diligere.
Multi peccāt: & exple/
to uoluptatis ardore:
mordenť cōſciētia ſua
& pœnitet eos peccati
ſui. Qui aūt non ſolū
non dolet ſe feciſſe qđ
malū ē: ſed in ſuo ſcele
re gloriať, iſte implet
illud qđ ſcriptum eſt:
Pro. 18. a Peccator cū uenerit in
ꝓfundū īpietatis cōtē/
nit. Quærite ergo bo/
nū & nō malū: Si em̄
F queſieritis bonū: in eo
qđ quæritis bonū ſta
tim repellitis malum.
Nunq; aūt quæreretis
bonū, niſi pri⁹ repelle/
retis malū, implentes
ꝟba pſalmiſtæ dicētis:
Pſ. 36. e Declina a malo & fac
bonū. Cūq; quæſieritis bonū & uitaueritiſ malū: tūc uiuetis
Iob. 14. a in eo q dicit: Ego ſum uita. Bonū quærit, q credit in eū q in
Ibidem 10. c euāgelio loqť: Ego ſum paſtor bon⁹: Repellit malū q fugit
1. Iob. 5. d eū de q̊ ſcriptū eſt: Mūdus ī maligno poſit⁹ eſt. Et in oratiōe
Matth. 6. b dn̄ica dicit: Libera nos a malo. Cūq; queſieritis inqt bonū
& nō malū, & uixeritis: tūc erit dn̄s de⁹ exercituū uobiſcū: ſi
cut dixeratis, ideo eū eſſe uobiſcū: qa nati eſſetis de abrahā.
Nec ſufficit bonū querere malūq; nō q̄rere, niſi ἐπιεικηκοσμ. i.
pietatē habeatis in utroq;: ut primū odiatis malū, deinde di
ligatis bonū. Odit malū q nō ſolū uoluptate nō uinciť, ſed
odit opa uoluptatis: & diligit bonū: q nō inuit⁹ aut neceſſi/
tate aut metu legū facit qđ bonū ē: ſed idcirco qa bonū ē: ut
mercedē boni opis hēat cōſciam ſuā & dilectionē quā erga
2. Cor. 9. b bonū poſſidet. Vn̄ & ap̄s inqt: Datorē hilarē diligit de⁹: Nō
em̄ om̄is elemoſyna placet deo: niſi quæ cū hilaritate ꝓferť.
Cūq; oderitis malū & dilexeritis bonū: cōſtituite in portis
iudiciū: de q̊ ſupra dictū eſt: ut iniquitate expulſa ueritas re
deat. Et ſi feceritis hoc, forſitan miſerebiť dn̄s deus om̄ipo/
tēs reſiduis ioſeph: de tribu ephraim, & de decē tribub⁹ ca/
ptiuitatē euadere poterint: Quæ oīa poſſunt & hæreticis co
aptari: ut deſerto errore quē finxerūt, redeāt ad eccleſiam, &
oderint priora dogmata: diligātq; in eccleſia dn̄i ueritatē &
iudiciū uerū exerceāt in portis uitioꝝ & ꝟtutū: relinquētes
illas & ad has trāſeūtes: & ſperēt miſericordiā q ex faucibus
diaboli euadere querint. Iuxta LXX. aūt ordīe cōmutato, ſic
manifeſtior lectio præſentis capituli reddi pōt. Quō dixi/
ſtis, odio habuim⁹ mala & dileximus bona: ſic quærite bo/
nū & nō malū: ut uiuatis, & ſit dn̄s de⁹ omnipotēs uobiſcū:
& reddite ī portis iudiciū: ut miſereať dn̄s de⁹ om̄ipotēs reli
quijs ioſeph. b ¶ Propterea hec dicit dn̄s ꝛc. Præcepi ut
quæreretis bonū & nō malū, ut uiueretis eſſetq; dn̄s uobiſ/
cū. Et iterū intuli: ne ſemel tm̄ uos monitos diceretis: Odio
habete ma lū: & diligite bonū, & reſtituite iudiciū ī portis q̄ G
odio habuiſtis ī porta corripientē: ut miſereať dn̄s reliquijs
ioſeph: & qa facere noluiſtis, mea p̄cepta calcātes, & uertiſtis
ad me ſcapulā recedētē: ideo hæc dicit dn̄s de⁹ oīpotēs q eſt
exercituū dn̄s: ubiq; plāct⁹ ubiq; mœſticia. Agricolæ uoca/
būť ad luctū: & q ſciūt
more ꝓuiciæ precine/
re ad cōcitādas lachry
mas uocabunť: ut ne/
quaq; in omnib⁹ pla/
teis, ſicut ſup̄ dictū eſt:
ſed in uineis ſit plāct⁹
atq; luctus: ut ubi q̄n
dā fuit materia læticie
ſit origo lachrymarū.
Et hæc oīa fiēt: qa per
trāſibo inqt in medio
tui. Verbū hebraicū,
ꝑtrāſibo, qđ eoꝝ ligua
dicit אֶעֱבֹר q̊tiens in
ſcripturis ſc̄tis ex ꝑſo/
na dei poniť, ꝓ pœna
accipiēdū: ut nequaq;
apud eos maneat, ſed
pertranſeat ac relin/
quat. Vn̄ & in alijs lo/
cis ſcđm īterpretatio/
nē Aqle qn̄ iraſciť de⁹
furorē ſuū & irā ἀμυ/
περθεσίαμ uocat: quæ
oīa referri p̄nt ad hære
ticos: ut quia illa & il/
la quæ iuſſa ſunt face/
re noluerūt: ſit in oīb⁹
plateis eoꝝ luct⁹. Lata Matth. 7. b
H em̄ & ſpacioſa uia quæ
ducit ad mortē: ſingu
liq; hæreticoꝝ & gēti/
liū in fabulis ſuis atq;
figmētis h̄nt plateas,
qb⁹ cōſequēter inferť:
Et ī cūctis quæ foris ſūt diceť, uæ, uæ. Qui em̄ ī eccl̄ia fuerit
nō audiēt uæ, qđ pœnaꝝ ultimū ē: ſed ſi forte peccauerint,
ſumeť ſup eos lamentū. Ideo aūt foris ſiue in om̄ib⁹ uijs di/
cetur uæ uæ: quia nō h̄nt unā uiā quæ ducit ad uitā: & quæ
uia regia ē: ſed prauas atq; ꝑuerſas & declinātes ad dexterā
ac ſiniſtrā, dū nō audiūt dn̄m dicētē: Ne ſis iuſt⁹ multū. Et Eccl. 7. e
Peruerſæ ſūt uiæ quæ a ſiniſtris ſūt. Incurrūtq; ī duplex, uæ: Pro. 4. d
carnis & ſpūs, p̄ntis ſæculi atq; futuri. Cū ecōtrario eccleſia/
ſtici audiāt: Gaudete: iterū dico gaudete. Sed & agricola uo Philip. 4. a
cať ad luctū: habent em̄ hæretici agricolas ſuos, in quorū ar
uis tribuli naſcunť & ſpinæ. Et ad planctū uocanť q norūt
plāgere uel ſua uel aliena pc̄tā: quāq; & hæc in bonā ꝑtē poſ
ſim⁹ accipe: ut uir eccl̄iaſtic⁹ & potēs ad pœnitentiā ꝓuoca
re, imiteť dn̄m ſuū dicentē: Lamētati ſum⁹, & nō planxiſtis: Luc. 7. e
& plāgat hæreticū: ſicut ſaulē regē iſrael plāxit q̊ndā ſamuel. 1. Reg. 15. g
Et Ap̄s lugere ſe dicit ſup eos q nō ægerunt pœnitentiā. In 2. Cor. 12. g
omnib⁹ q̊q; uineis erit plāctus: qa uineæ ſodomoꝝ uineæ
eoꝝ. Et ꝓ uino læticiæ qđ letificat cor hoīs: attulerunt uinū
draconū & furorē aſpidū inſanabilē. Et hæc uniuerſa patiē/
tur: quia ꝑtranſibit ꝑ medium eoꝝ dn̄s: ut nō habitet inter
eos, nec dicat: Habitabo in eis & inambulabo. Et: Ecce ego Matth. 28. d
uobiſcū ſum omnibus diebus uſq; ad cōſumationē ſæculi.
c ¶ Væ deſyderātibus ꝛc. Ne de tribu iuda thecuites ꝓphe
ta oīno hoīes trib⁹ ſuæ negligere uidereť, & ad decē tm̄ trib⁹
cōferre ſermonē: ad utrūq; regnū, hoc eſt iudā & iſrael nunc
dirigit ſermonē uaticinij: qđ ex multis qdē alijs, ſed præci/
pue ex eo ꝙ ſequiť: Væ qui opulēti eſtis in ſion & cōfiditis
in mōte ſamariæ ītelligi pōt. Væ igiť iudæ iſraeliq; dicētib⁹:
Veniat dies: ueniat prædicta captiuitas: dūmodo qđ ꝓmit
tiť ꝑ ꝓphetas, etiā reſtitutiōis tēpus cōſeqtur. Nō eſt em̄ tā
tū mali in captiuitatis iniuria, q̄ntū boni in his quæ poſt ca
ptiuitatē dn̄s polliceť: quibus ꝓpheta rn̄dit, fruſtra eos qđ
longo tp̄e

a HEB. Quærite bonū & nō
malū ut uiuatiſ: & erit dn̄s
deus exercituū uobiſcū ſi/
cut dixiſtis. Odite malū &
diligite bonū: & cōſtituite
in portis iudicium, ſi forte
miſereať dn̄s deus exerci/
b tuū reliquijs ioſeph. Prō/
pterea hæc dicit dn̄s deus
exercituū dn̄ator: in omni
bus plateis planctus: & in
cūctis quæ foris ſūt diceť:
uæ uæ. Et uocabūt agrico/
lā ad luctū: & ad planctū
eos q ſciūt plangere. Et in
om̄ib⁹ uineis erit plāctus:
qa ꝑtrāſibo ī medio tui di/
c cit dn̄s. Væ deſyderātibus
diem domini: ut quid eam
uobis? Dies domini iſte
tenebræ & nō lux: quomō
ſi fugiat uir a facie leonis:
et occurrat

SEP. Quærite bonū & nō
malū ut uiuatis, & erit ſic:
dn̄s de⁹ om̄ipotēs uobiſcū
ſicut dixiſtis. Odio habui
mus mala, & dilexim⁹ bo/
na: & reddite in portis iu/
diciū: ut miſereať dn̄s de⁹
his q reliq ſunt de ioſeph.
Ideo hæc dicit dn̄ſ de⁹ om̄i
potēs: In cūctis plateiſ plā
ctuſ: & in om̄ib⁹ uijs diceť:
uæ uæ. Vocabiť agricola
ad luctū & ad plāctū, hi
q ſciunt lamētationē: & in
omnib⁹ uijs plāctus: qa ꝑ/
tranſibo per medium tui,
dicit dominus. Væ deſy/
derantibus diem domini:
ut quid hāc uobis diē do/
mini? Et ea eſt tenebræ &
non lux. Quomodo ſi fu/
giat homo a facie leonis:
et incidat

HEB. & occurrat ei urſus:
& ingrediatͬ domū & inni
tatur manu ſua ſup̱ parie/
tē:& mordeat eū coluber.
Nunqd non tenebræ dies
dn̄i,& nó lux:caligo & nó
a ſplēdor in ea. Odi & prō/
ieci feſtiuitates ueſtras: &
nó capiā odorē cœtuū ue/
ſtroꝝ.Q d'ſi attuleritiſ mi
hi holocauſtomata & mu
nera ueſtra,non accipiā:&
uota pinguium ueſtrorū
b non reſpiciam . Aufer a
me

SEP. & incidat in eum ur/
ſus,& introeat in domū:&
innitatͬ manibus ſuis ſup̱
parietē:& mordeat eū co/
luber. Nóne tenebræ dies
dn̄i,& non lux:& caligo &
nó habet ſplēdorē. Odio
habui & repuli feſtiuita/
tes ueſtras: nec odorabor
in cōuentiōibus ueſtris.Et
ſi obtuleritis mihi holo/
cauſta & ſacrificia,nó ſuſci
piā:& ſalutare p̄ſentiæ ue
ſtræ nó reſpiciā. Trāſfer a
me

A longo tp̄e poſt futurū eſt,in aduētu filij dei poſt Lxx.annos
captiuitatis babyloniæ præſtolari:quos uaſtitas atq; paupe
ries & innumerabiles miſeriæ cōſequentͬ. Fugiētib⁹ em̄ in/
qt a facie nabuchodonoſor leonis:occurret aſſuerus ſub q̊
heſter narratͬ hiſtoria:ſiue deſtructo aſſyriorū & chaldæorū
impio,medi,pſæq; cō
ſurgēt. Cūq; regnāte
Cyro fueritis reuerſi,
& præcipiente Dario
cœpitis ædificare do/
mū dn̄i:& omnē fidu
ciā habueritiſ in tēplo:
ita ut reqeſcatis in eo,
& laſſas manus ſuper
parietes inclinetis:tūc
ueniet Alexander rex
macedonū ſiue anti/
och⁹ cognomēto ἐπι/
φαμὴς,q moretͬ in tē/
plo:& uos inſtar colu/
bri mordeat:nequaq̄
foris ī babylone, & in
ſuſis:ſed intra termi/
nos terræ ſāctæ. Qui/
b⁹ reb⁹ p̱batͬ,diē quā
cōcupiſcitis nō eſſe lu
cis & gaudij,ſed tene/
brarum atq; triſticiæ.
Hæc iuxta hiſtoriam
breuiter dixim⁹:ne penit⁹ iudæorū opinionē relinqueremͮ
intactā: Cæterū nulli dubiū eſt oēs nr̄os diē tenebrarū, diē
Sopħ.1.b intelligere iudicij:de q̄ ſcribit & Sophonias:Iuxta ē dies dn̄i
magn⁹,& iuxta ē & uelox nimiſ:uox diei dn̄i amara & dura
Eſa.13.b Et eſaias:Ecce dies dn̄i inſanabilͬ uenit,furoris & iræ ponere
B orbē terraꝝ deſertū,& pc̄tōres p̱dere ex eo. Simulq; decutitͬ
cōfidētia ſup̱borū:q ut apud hoīes iuſti appareāt: ſolēt diē
expectare iudicij & dicere:Vtinā ueniat dn̄s:utinā nobis li/
Philip.1.d ceat diſſolui & eſſe cū chriſto:imitātes phariſæū q in euāge/
Luc.18.b lio loquebatͬ:Deus ago gr̄as tibi:qa nō ſum ſicut cæteri ho
mines,raptores,iniuſti,adulteri:& ſicut hic publican⁹:Ieiu/
no bis ī ſabbato:decimas do oīm quæ poſſideo. Ex hoc em̄
ipſo qd' diē dn̄i deſyderāt & nō p̱timeſcūt: digni ſupplicio
Iob 25.b iudicantͬ:qa null⁹ hoīm abſq; pc̄tō eſt:Et:Aſtra īmūda ſunt
Gal.3.d corā eo:Et concluſit oīa ſub pc̄tō:ut oīm miſereretͬ. Cū igitͬ
nemo poſſit de dei iudicare iudicio: & de ocioſo q̊q; uerbo
Iob.1.a reddituri ſum⁹ rōnē:Et Iob q̊tidie p̱ filijs ſuis obtulerat ho
ſtias:ne qd forte p̱uerſum cōtra dn̄m cogitarēt: quæ teme/
1.Coꝝ.4.b ritas eſt audire cū corinthijs: Sine nobis regnatis: atq; uti/
nā regnaretis:ut & nos uobiſcū regnarem⁹. Certe ſi eos etiā
p̱pria cōſciētia nō remorderet: debuerāt imitari Paulū dicē
2.Coꝝ.11.g tem:Quis ſcandaliçatͬ,& ego nō uror:& p̱ omnib⁹ eſſe ſol
liciti,ne q̄ſi amatores ſui, ut ipſi regnēt,aliorū tormēta deſy
derarēt: Quō ſi qs uelit capi patriā ſuā urbēq; ſubuerti:ut
ſolus amicitia uictoꝝ p̱fruatͬ:ſolem⁹ in anguſtijs & tribula
tionib⁹ dicere:Vtinā mihi liceat exire de corp̱e,& ſæculi hu/
ius miſerijs liberari: neſciētes qd' q̄diu in hac carne uerſa/
mur habem⁹ locū pœnitētiæ: ſi aūt receſſerim⁹,audiem⁹ il/
Pſ.6.b lud p̱phetæ:In īferno aūt qs cōfitebitͬ tibi:Iſta ē ſæculi triſti
1.Coꝝ.5.b cia quæ ducit ad mortē: q̄ Ap̄ſ nō uult p̱ire eū q cū uxore
Matth.27.a p̄ris fuerat fornicat⁹:q̄ & iudas perijt infœlix:q abūdātiori
abſorptus triſticia, p̱ditioni homicidiū copulauit: & homi/
cidiū omnib⁹ peius homicidijs:ut ubi putabat remediū &
mortē ſuſpendij finē malorū:ibi Leonē & urſum & colubrū
rep̱iret.Quib⁹ noīb⁹ uidentͬ mihi ſignificari uel diuerſa ſup
plicia:uel ipſe diabolus,q recte & leo & urſus & coluber ap
Eſa.26.d pellatͬ. Cūq; nos putauerim⁹ Eſaiam audire dicentē: Vade
pp̄ſ me⁹ intra cubicl'a tua:claude hoſtiū,abſcōdere puſillū
donec trāſeat ira dn̄i,& eſſe q̄ſi in domo nr̄a,q̄ſi in īferno re
נחש qeſcere: tūc mordebit nos coluber q in p̄nti loco nahas:in
לויתן Iob appellatͬ leuiathā.De cui⁹ natura & terrore m̄tiplici ple
ni⁹ in ipſo uolumīe dixim⁹.In caligine autē & tenebris quæ
cōtraria ſunt luci & ſplendori:tormentorū diuerſitas expli/
catͬ. a ¶ Odi & p̱ieci feſtiuitates &c. Proprie hoc cōtra tribū
iuda dicitͬ,& eos q ex iſrl' ad dei cerimōias cōmigrarāt & ni C
hilomin⁹ nō recedebāt de excelſis:colebātq; idola,& pc̄tōꝝ
magnitudīe dei ſacrificia polluebāt.Nūq; em̄ reor qd' de ob
latiōib⁹ uituloꝝ q̄s offerebāt in dan & bethel dixerit:ſi obtu
leritis mihi holocauſtomata & mūera ur̄a nō ſuſcipiā.Odit
aūt de⁹ & nō ſolū odit,
ſed & p̱iecit feſtiuita/
tes eorū:q fugiūt leo/
nē & incurrūt urſum:
& ingrediuntͬ domū:
& a ſerpēte mordentͬ:
quia non celebrāt fe/
ſtiuitates dei,ſed feſti/
uitates ſuas dicēte do/
mino:Odi & p̱ieci fe/
ſtiuitates ur̄as. Et hu/
iuſcemodi hoīm cōuē
tū odorēq; nō ſuſcipit
nec habet in odorē bo
næ fragrātiæ:& oīa eō
rū munera deteſtatͬ &
pinguiſſima uota non
reſpicit. Quod qdem
nō ſolū illi⁹ tp̄is hoīb⁹
ſed & nobis accidet ſi
ſiīa delinq̄mus: & de
rapinis & periurijs ſce
leribuſq; quæſita, deo
nos putemus offerre:
& nr̄a pc̄tā redimere: cū legerim⁹ Zacheū qcqd rapuerat in Luc.19.a
q̄druplū reddidiſſe: & de his quæ bn̄ quæſierat, mediā ob/
tuliſſe ſubſtantiā. Neq; em̄ qd' male quæſitū erat in dei do/
naria poterat offerre:niſi prius dn̄is ſuis redderet : & poſtea
impleret:qd' ſcriptū eſt: Honora dn̄m de iuſtis tuis labori/ Pro.3.b
bus: Et: Redēptio anīæ uiri p̱priæ diuitiæ: de mercede em̄ Ibi.13.b
meretricis de⁹ uota nō ſuſcipit. Ecōtrario iuſtus dicere pōt:
Dirigatͬ oratio mea,ſicut incēſum in conſpectu tuo. Quæ Pſ.140.a
oratio iudæ proditori uerſa eſt in peccatū: non em̄ habebat
bonū odorē , ſed op̱e loquebatͬ: Putruerūt & corruptæ ſūt Ibi.37.b
cicatrices meæ:a facie inſipiētiæ meæ. Quæ oīa & de hære
ticis dicere poſſum⁹:qui dum fugiūt leonē,incurrūt urſum:
& ingreſſi domū quā putāt eccleſiam dei: innituntͬ parieti/ D
bus quos ipſi fecerūt: & a ſerpente mordentͬ: quorū lucem
& diē tenebræ eripiunt & caligo: ita ut palpabiles tenebræ
ſint:& interficiantͬ primitiua eoꝝ.Horū deus odit ſacrificia
& a ſe p̱ijcit:& quotienſcūq; ſub noīe dn̄i fuerint congrega/
ti,deteſtatͬ fœtorē eorū:& claudit nares ſuas. Odiſſe autē &
p̱ijcere & non odorari,hūana loquitur ſimilitudine:ut nos
affectū dei,noſtris ſermonib⁹ cognoſcam⁹. Et ſi obtulerint
holocauſta ut uideantͬ ieiunare:dare elemoſynas:pudicitiā
polliceri,quæ holocauſta ſunt uera: non ea ſuſcipit dn̄s:nec
dignatͬ aſpicere pinguiſſimas hoſtias eorū. Non em̄ ſacrifi/
ciorum magnitudinē,ſed offerentiū merita cauſaſq; dijudi/
cat. Vnde & uidua quæ in euangelio in corbonam duo mi/ Luc.21.a
nuta miſerat:omnib⁹ a ſaluatore præferͬ qui uota pinguiſ/
ſima & hoſtias medullatas ſe offerre credebant, de multo
dantes parū:cum illa totū q̄ habuit obtuliſſet. Manifeſtius
& uerius hæc poſt aduentū dn̄i dicuntͬ populo iudeoꝝ:qui
deſtructo tēplo & altari, hoſtias offerre ſe credūt:quorū de⁹
odit & p̱ijcit feſtiuitates & non capit odorē cœtus eorū:qn̄
cōgregati dicunt: Crucifige,crucifige talem: Et: Sanguis ei⁹
ſup̱ nos & ſup̱ filios noſtros. Et ſi obtulerint holocauſta in
ſynagogis,& munera in concilijs ſathanæ,& uota pinguiſſi
ma:nō ea reſpicit dn̄s: ſicut non reſpexit munera cain. Qui Gen.4.a
bn̄ qdē unū deū colūt & recte offerūt: ſed ī eo nō reſpiciuntͬ:
qa nō diuidūt in patrē & filiū & ſpiritūſanctū confeſſionē.
Noſtra autē munera,id eſt eccleſiæ quæ offerimus de primi
tiuis noſtris:reſpicit deus,ſicut reſpexit q̊ndā ſacrificia abel.
b ¶ Aufer a me tumultū &c. Pulchre cantica leuitarū qbus
laudabāt deū tumultū uocat,ſonitūq; cōfuſum: qa non eſt
pulchra laudatio in ore pc̄tōris: & hæc eadem idolis offer/
re quoq; conſueuerāt. Iudeorū q̊q; oratio & pſalmi q̄s in ſy
nagogis canūt,& hæreticoꝝ cōpoſita laudatio: tumult⁹ eſt

E dño:& ut ita dicā grunnitus ſuis,& clamor aſinoꝝ:q̊ꝝ ma
gnis cantibus iſraelis opa cōparant̃.Pſalmū autē & carmi
na,lyrā & organa:uel iuxta lr̄am accipe in populo iſrl̄ quæ
olim fiebant in imagine futurorū:uel iuxta ſpiritū in nobis
& in hæreticis:quæ ſi bonis opibus dirigamus,audiūtur a
dño:ſi malis,cōcludit
aures ſuas:& impioꝝ
cantica nō dignat̃ au/
dire. a ¶ Et reuelabi
tur quaſi aq̄ &c. Sicut
aqua ſi labat̃ in ꝓnū,
qđ prius texerat nu/
dat:& patere facit om
nium oculis: ſic iudi/
cium dei atq; iuſticia
quæ de ſuo q̊ndā po/
pulo iudicauit, pate/
bit oībus & feretur
inſtar torrētis fortiſſi/
mi.Quicqd arripue/
rit ſecum trahit:& ſibi
obſiſtere nō patit̃. Iu/
xta Lxx.aūt uoluit q̄/
ſi aqua iudicium peſſi
morū :quia nō ſtat in
una ſentētia,ſed circū
fertur omni uento do/
ctrinæ,qđ probauerat
improbās:& qđ pri⁹
laudauerat,putās eſſe
pro nihili.Iuſtificatio/
nes eorum non flumi
nib⁹ & puriſſimis fon
tibus,ſed turbidis cœ
noſiſq; torrētib⁹ cōpa
rātur:qui ſuas aquas
F non habent,ſed de ſaxis rupibuſq; & uepribus collectas:
Quas qui trāſire uoluerit,ſtatim rapiet̃ in præceps:& ſub/
Pſ̄.39.a uerſis pedib⁹ dicere nō poterit: Statuit ſupra petram pedes
meos:calcat em̄ ſup arenas quæ nō habent fundamentū:&
Pſ̄.123.a cū piclitatus fuerit,loquet̃ iuxta hebræos: Torrēs tranſiuit
ſup animā meā.Ecōtrario de iuſtis legim⁹:quoꝝ nō uolū/
tur ſicut aqua iudiciū:& iuſticia nō fert̃ quaſi torrēs inuius:
Pro.12.a Cogitatiōes iuſtoꝝ iudicia. b ¶ Nunquid hoſtias & ſacrifi
ciū &c.Ex hoc loco diſcim⁹ oēs hoſtias & ſacrificia quæ ī de
ſerto obtulit iſrl̄, nō deo obtuliſſe, ſed moloch regi ſuo cui⁹
portauerūt tabernacula:& imaginē idoloꝝ ſuoꝝ ſtatuarūq;
ueneratī ſūt. Et quæ ſit ipſa imago uel idolū,ſequēti ſermōe
demonſtrat:Sidus dei ueſtri, qđ hebraice dicitur כּוֹכַב id
eſt luciferi quē ſarraceni hucuſq; uenerāt̃. Quā ob cauſam
migrare eos fecit dñs trans damaſcū.i.in aſſyrios atq; chal/
dæos: Cui⁹ oīpotētia ex eo ꝙ de⁹ exercituū eſt demōſtrat̃.
Quærim⁹ quō hoſtias & ſacrificiū nō deo obtulerint in de/
ſerto:ſed regi ſuo,quē luciferū nūcupāt. Ex eo tpe quo aurū
Exo.32.b in caput uituli tranſformarūt dicētes: Iſti ſunt dij tui iſrael
q te eduxerunt de terra egypti:oīa quæ fecerūt,nō deo ſed
idolis feciſſe monſtrāt̃.Et qđ poſtea quedā dño eos legim⁹
obtuliſſe:nō uolūtate ſed pœnarū fecerūt metu: & eorū in/
terfectione:q ꝓpter idola corruerunt:Dñs autē nō ea quæ
offerunt̃,ſed uoluntatē reſpicit offerētium. Deniq; ubicūq;
occaſio fuit, ſemp corde reuerſi ſunt in ægyptum: deſyderā
Nu.11.b tes allia & cepæ,& cucumeres & carnes ægyptias:& manna
qđ de cœlo datum eſt contēnentes.Qđ ut ſic intelligamus
Actū.7.e Stephanus prim⁹ martyr euāgelij,dignus noīe ſuo, in apo
ſtolorū narrat hiſtoria:Et uitulū fecerunt in illis diebus:&
obtulerūt hoſtiā ſimulachro:& lætabant̃ in opibus manuū
ſuarū. Cōuertit autē deus & tradidit eos ſeruire militiæ cœ
Ibidem li:ſicut ſcriptū eſt in libro ꝓphetarū: Nunqd uictimas aut
hoſtias obtuliſtis mihi annis q̄draginta in deſerto domus
iſrael:Et ſuſcepiſtis tabernaculū moloch & ſidus dei ueſtri
rhēphan,figuras q̄s feciſtis adorare eas:& trāſferā uos trās
babylonē.Nec putādus eſt prim⁹ martyr erraſſe:q ꝓ eo ꝙ
in ꝓpheta ſcriptū eſt: trās damaſcū, dixerit trās babylonē:

HEB. me tumultū carmi/
num tuoꝝ:& cantica lyræ
a tuæ nō audiā.Et reuelabit̃
q̄ſi aqua iudiciū:& iuſticia
b q̄ſi torrens fortis. Nunqd
hoſtias & ſacrificiū obtuli
ſtis mihi in deſerto q̄dra/
ginta annis domus iſrael:
Et portaſtis tabernaculū
moloch ueſtro:& imaginē
idolorū ueſtroꝝ:ſidus dei
ueſtri quæ feciſtis uobis.
Et migrare uos faciā trans
damaſcū dixit dñs: deus
exercituū nomē eius. Væ
c q ópulēti eſtis in ſion & có
fiditis ī mōte ſamariæ opti
mates capita pploꝝ ingre
diētes pópatice domū iſrl̄.

SEP. me ſonitū carminum
tuoꝝ:& pſalmū organoꝝ
tuoꝝ nō audiā. Et uoluet̃
ſicut aq̄ iudiciū: & iuſticia
ſicut torrēs inui⁹. Nunqd
hoſtias & uictimas obtuli
ſtis mihi in eremo q̄dra/
ginta anniſ domus iſrael:
Et aſſumpſiſtis tabernacu
lū moloch,& ſidus dei ue/
ſtri rephphan,figuras eo/
rum quas feciſtis uobis.
Et transferam uos trans
damaſcū, dicit dominus:
de⁹ oīpotēs nomē eius.
Væ q deſpiciūt ſion:& có
fidūt ī mōte ſamariæ, uin/
demiarunt primitias gen/
tium: & ingreſſi ſunt ſibi.

Magis em̄ intelligētiā ꝙ ūbū poſuit:qa trās damaſcū ducti G
ſūt ī babylonē ſiue trās babylonē.In eo aūt loco ubi Lucas
poſuit μολόχ & in hebraico ſcriptum eſt מַלְכְּכֶם Aquila
uertit μελχόμ: Symmach⁹ & Theodotio: regis urī.Pro eo
q̊q; qđ ī Lxx.legit̃ ῥαιφφὰμ,Aqla & Symmach⁹ ipſū hebrai
cū tranſferētes poſue/
runt כִּיּוּן. Theodotio
ἀμαύρωσιν .i. obſcuri/
tatē.Rurſum ꝓ סִכּוּת
Aqla συσκιασμοὺς .i.
umbracula:Symma/
ch⁹ & Lxx.τὴν σκηνὴν
tabernaculū: Theodo
tio trāſtulit uiſionē.Et
hoc in omnib⁹ ſcriptu
ris ſctīs obſeruādū eſt
Apl̄os & aplīcos uiros
in ponendis teſtimo/
nijs de ueteri teſtamē/
to, nō uerba cōſydera
re ſed ſenſum: nec ea/
dē ſermonū calcare ue
ſtigia,dūmodo a ſentē
tijs nō recedāt. Quic
qd aūt iuxta lr̄am dici
tur cōtra ppl̄m iudæo
rū:hoc omne refer ad
eos q ſub noīe chriſti
uenerant̃ idola:& pra
ua ſibi dogmata cōfin
gentes, portant taber/
naculū regis ſui dia/
boli & imaginē ſtatua
rū & idolorū ſuorum.
Nō em̄ unū colūt ido
lū:ſed ꝓ uarietate do/ H
ctrinæ diuerſos adorant deos:& ſidus dei ſui. Qui cū ſit 2.Cor.11.c
angel⁹ ſathanæ, trāſfigurat̃ in angelū lucis:& cadit de cœlo Luc.10.c
q̄ſi fulgur:& imitat̃ chriſtū antichriſtus. Pulchreq; intulit:
quæ feciſtis uobiſ:Nō em̄ ea a deo acceperīt,ſed de ꝓpria mē
te finxerūt. Vn̄ migrare eos faciet dñs trās damaſcū, ut nō
bibāt ſanguinē dñi:ſed trāſeant in babylonē & audiāt ꝑ ꝓ/ Hiere.51.a
phetā:Calix aure⁹ babylon inebriās oēs gentes.Damaſcus מַשְׁקֶה
em̄ ut crebro diximus interpretat̃ ſanguinē bibēs:ſiue ſan/
guis cilicij:ut ꝑ pœnitētiā ad bibendū dñi ſanguinē ꝓuoce
mur. c ¶ Væ qui opulenti eſtis &c.Ad ſion ut ſup̄ dixim⁹ &
ad mōtē ſamariæ.i.ad duaſ trib⁹ quæ appellabāt̃ iuda:& ad
decē quæ iſraelis noīe uocabāt̃, ꝓphetæ ſermo cōfert̃:& ma
xime ad eos q in utroq; pplo optimates ſunt & pricipes,&
uacabāt delicijs in exemplū illius diuitis purpurati:q læta/ Luc.16.a
bat̃ in cōuiuio:& in tantā erigebat̃ ſupbiam,ut laçarū ante
oſtiū ſuū plenū ulceribus indignaret̃ aſpicere: & ne hoc q/
dē ei tribueret qđ periturū eſſet ex menſa. Iſti ſunt capita po
pulorū q cōfidunt in diuitijs:& opulenti ſunt in ſion:& ha/
bent fiduciā in mōte ſamariæ : & ingrediunt̃ pompatice do
mū iſrael:ut tumorē animi corpus oſtēdat,& pōparū fercu/
lis ſiles eſſe uideāt̃.Iuxta leges aūt tropologiæ & Lxx.inter/
pretes,ſion refert̃ ad eccliam:de qua ſcriptū legim⁹:Qui ex Pſ̄.9.c
altas me de portis mortis:ut annūciē oēs laudationes tuas
in portis filiæ ſion.Mons uero ſamariæ ꝓpter ſuperbiā &
iactantiā cuſtodiæ mandatorū dei intelligit̃ ſup hæreticis:q
deſpiciūt eccleſiam:quia infirma mūdi elegit deus,ut cōfun 1.Cor.1.d
dat fortia:& ſtulta, ut perdat ſapientiā ſapientiū:& intelligē
tiā prudentiū reprobet. Iſti uindemiauerūt primitias gen/
tium:ut ſub nomine chriſtiano introducerēt eos in torcula
ria ſua:ubi non calcat̃ uua ſed perdit̃:ubi nō muſtum expri
mitur,ſed uenenum.Et ingreſſi ſunt ſibi.Pulchræ dixit ſibi:
non enim ingreſſi ſunt deo,ſed ſibi ingreſſi ſunt: Alioquin
deo magis egreſſi ſunt dum recedunt de eccleſia. Qđq; ſe/
quit̃:Domus iſrl̄:iuxta Lxx.in principio capituli ſequentis
legēdū eſt:iuxta hebræos in fine hui⁹ qđ expoſuimus.

Commentarij ſecundi in Amos finis.